

**ПОЛТАВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ І ПРАВА
УНІВЕРСИТЕТУ «УКРАЇНА»**

Кафедра соціальної роботи та спеціальної освіти

Захаров Олександр Олегович

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**ЗМІСТ РОБОТИ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ В ОРГАНІЗАЦІЇ
КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ СЕРЕДНЬОЇ
ОСВІТИ**

Галузь знань: 23 *Соціальна робота*
Спеціальність: 231 *Соціальна
робота*

Науковий керівник:
доктор педагогічних наук,
професор, професор кафедри
Сайко Н. О.

Магістерська робота допущена до
захисту
рішенням кафедри соціальної
роботи та спеціальної освіти
протокол № __ від “__”_____ 2024 р.
Завідувач кафедри соціальної
роботи та спеціальної освіти
_____ “__” _____ 2024 р.
(підпис)

Реєстраційний № _____
_____ (дата) _____ (ПП)

Результати перевірки _____
(до захисту) _____ (ПП) _____ (дата)
(на доопрацювання)

Результати захисту: _____
(оцінка)

Голова ЕК _____
_____ (підпис) _____ (ПП)

Члени ЕК _____
_____ (підпис) _____ (ПП)

_____ (підпис) _____ (ПП)

_____ (підпис) _____ (ПП)

_____ (підпис) _____ (ПП)

Відповідальний секретар ЕК _____

_____ (підпис) _____ (ПП)

**ПОЛТАВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ І ПРАВА
УНІВЕРСИТЕТУ «УКРАЇНА»**

Освітньо-кваліфікаційний рівень: *магістр*

Галузь знань: 23 *Соціальна робота*

Спеціальність: 231 *Соціальна робота*

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри
соціальної роботи та
спеціальної освіти

_____ (підпис)

«___» _____ 202_ро
ку

**ЗАВДАННЯ
НА МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ**

Захарову Олександрю Олеговичу

1. Тема роботи **Зміст роботи соціальних педагогів в організації культурно-дозвіллевої діяльності закладів середньої освіти**

керівник роботи **доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри Сайко Н. О.**

затверджені наказом по інституту від “___” _____ 202_ року № ___

2. Строк подання здобувачем освіти роботи

3. Вихідні дані до роботи

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Виконавці
1.	Забезпечення здобувачів освіти методичними рекомендаціями по виконанню роботи	На початку навчання	Кафедра соціальної роботи та спеціальної освіти
2.	Вивчення напрямків дослідження	За графіком	Здобувач освіти
3.	Складання плану роботи та підготовки індивідуального завдання роботи	За графіком	Наук. керів. Здобувач освіти
4.	Аналіз літератури за проблемою. Робота над теоретичною частиною дослідження	За графіком	Здобувач освіти
5.	Підготовка наукових тез з теми, що досліджувалась	За графіком	Наук. керів. Здобувач освіти
6.	Розробка діагностичного інструментарію та проведення констатуючого експерименту	За графіком	Здобувач освіти
7.	Узагальнення результатів констатуючого експерименту	За графіком	Здобувач освіти
8.	Проведення формуючого експерименту	За графіком	Здобувач освіти
9.	Узагальнення результатів формуючого експерименту та оцінка ефективності корекційних заходів	За графіком	Здобувач освіти
10.	Подання на кафедру закінченої роботи, включаючи електронну версію (з метою перевірки її на плагіат)	До передзахисту	Наук. керівник Здобувач освіти
11.	Підготовка письмового відзиву на роботу	До передзахисту	Наук. керівник
12.	Проведення попереднього захисту робіт	За графіком	Комісія
13.	Прийняття рішення про допуск роботи до захисту	За графіком	Кафедра соціальної роботи та спеціальної освіти
14.	Зовнішнє рецензування	До передзахисту	Наук. керівник
15.	Направлення робіт з рецензією до екзаменаційної комісії (ЕК) для захисту	За графіком	Кафедра соціальної роботи та спеціальної освіти
16.	Захист роботи	За графіком	Комісія

Здобувач освіти _____
(підпис)

Захаров О. О.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____

(підпис)

Сайко Н. О.

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ.....	8
1.1. Проблема підготовки майбутніх соціальних педагогів до організації культурно-дозвіллевої діяльності учнів загальноосвітньої школи у науковій літературі.....	8
1.2. Вплив культурно-дозвіллевої діяльності на формування особистості сучасного школяра	15
1.3. Критерії готовності майбутніх соціальних педагогів до організації культурно-дозвіллевої діяльності в закладах середньої освіти.....	27
Висновки до першого розділу.....	37
РОЗДІЛ II. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	39
2.1. Розвиток мотиваційного та креативного ставлення у майбутніх соціальних педагогів для організації культурних та рекреаційних заходів	39
2.2. Коригування змісту професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів на основі максимального врахування особливостей культурно-дозвіллевої діяльності.....	49
Висновки до другого розділу.....	59
РОЗДІЛ III. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	60
3.1 Результати аналізу стану готовності майбутніх соціальних педагогів до організації культурно-дозвіллевої діяльності в закладах середньої освіти.....	60
3.2 Аналіз результатів експериментального дослідження.....	67
Висновки до третього розділу.....	70
ВИСНОВКИ.....	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	79
ДОДАТКИ.....	87

ВСТУП

Організація культурно-дозвіллевої роботи в умовах нової соціально-економічної та культурної політики покликана створити сприятливі умови для морально-психологічного, інтелектуального, художньо-естетичного життя учнів загальноосвітньої школи. З точки зору культурно-оздоровчої діяльності важливу роль відіграє аналіз динамічних сил і ресурсів культурного процесу, тобто дозвілля.

Важливе значення для розв'язання зазначеної проблеми мають дослідження таких науковців, як О. Безпалько, В. Бочарова, С. Калор, Л. Коваль, С. Когут, Л. Міщик, Л. Нікітіна, В. Приходько, І. Трубавівна, С. Архіпової та ін., в працях яких розглядаються особливості формування професійних якостей соціального педагога аналізуються теоретичні основи, методика і технологія організації рекреаційної діяльності, визначаються структура та функції рекреаційної діяльності. Водночас слід зазначити відсутність розгорнутих системних досліджень з проблеми підготовки майбутніх соціальних педагогів до організації культурно-дозвіллевої діяльності учнів закладів середньої освіти. Актуальність проблеми та її недостатність вирішення в теорії та практиці освіти зумовили вибір теми дослідження: «Зміст роботи соціальних педагогів в організації культурно-дозвіллевої діяльності закладів середньої освіти».

Мета дослідження: розробити та експериментально перевірити ефективність педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних педагогів до організації культурно-дозвіллевої діяльності учнів закладів середньої освіти.

Відповідно до мети визначено основні завдання дослідження:

- 1) з'ясувати стан розробленості проблеми дослідження в теорії та практиці освіти;
- 2) визначити компоненти, критерії, показники та рівні готовності майбутніх соціальних педагогів до організації культурно-дозвіллевої діяльності учнів закладів середньої освіти;
- 3) довести та експериментально перевірити ефективність педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних педагогів до організації культурно-дозвіллевої діяльності учнів закладів середньої освіти;

Об'єкт дослідження є професійна підготовка соціальних педагогів у закладах вищої освіти.

Предметом дослідження є педагогічні умови підготовки майбутніх соціальних педагогів до організації культурно-дозвіллевої діяльності учнів закладів середньої освіти.

Для досягнення поставленої мети, розв'язання поставлених завдань використано методи дослідження: теоретичний (аналіз психолого-педагогічних завдань з метою організації змісту та структури соціально-педагогічної готовності до культурно-дозвіллевої діяльності); узагальнення та систематизація результатів досліджень; емпіричні (анкетування, письмові опитування, тестування, бесіди-інтерв'ю, навчальні спостереження, аналіз результатів діяльності, методи експертної роботи); педагогічний експеримент для перевірки ефективності педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних педагогів з організації культурно-дозвіллевої діяльності учнів; методи математичної статистики.

База дослідження: Полтавський інститут економіки і права ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна».

Практичне значення. Розробка та впровадження в навчальний процес ЗВО: онлайн-курс «Організація культурного дозвілля»; розробка проведення Веб-квестів «Організація тематичного свята», «3D-тур музеями світу». Матеріали дослідження можуть бути використані для організації культурно-дозвіллевої діяльності учнів загальноосвітньої школи, під час планування самоосвітньої діяльності здобувачів вищої освіти, складання навчально-методичних матеріалів, методичних рекомендацій.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження обговорювалися на науково-практичних конференціях, симпозіумах, семінарах, круглих столах, зокрема, "Організація соціально-педагогічної та корекційної роботи в умовах інклюзивної освіти" (Полтава, 2023), "Актуальні проблеми дослідження в галузі соціальної педагогіки та соціальної роботи" (Харків, 2023).

Структура роботи: магістерська робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, двох додатків, списку використаних джерел (78 найменувань). Загальний обсяг дослідження становить 92 сторінок, з них 86 сторінок основного тексту.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ

1.1. Проблема підготовки майбутніх соціальних педагогів до організації культурно-дозвіллєвої діяльності учнів загальноосвітньої школи у науковій літературі

Аналіз наукової та навчальної літератури з проблеми організації соціально-педагогічної діяльності показує, що завдання соціального педагога в закладах середньої освіти в основному виконують практичні психологи. Таке несправедливе ототожнення функцій цих різних за спеціальністю та рівнем підготовки працівників призвело до обмеженого використання педагогічних прийомів їх впливу, які зводяться переважно до організації бесід та ігор. Тому на сучасному етапі розвитку Української держави особливу увагу науковці приділяють питанням розробки змісту психолого-педагогічної та практичної підготовки соціальних педагогів, визначення функцій їх провідних знань, умінь і діяльності [18].

Також вчителі не мають достатнього рівня теоретичної підготовки, бракує організаційних, комунікативних, прогностичних, діагностичних навичок. Особистісна незрілість багатьох студентів негативно позначається на результатах навчальної роботи [15].

Щодо офіційного запровадження в Україні в 1991 році посад «соціальний педагог», «соціальний працівник» і «спеціаліст із соціальної роботи» та затребуваності цих спеціалістів у зв'язку з вимогами життя, необхідно було уточнити зміст їх навчання. Загалом у сучасній соціально-педагогічній науці до кінця не з'ясовано питання про співвідношення понять «соціальний педагог» і «соціальний працівник». Наприклад, В. Бочарова [28] прирівнює ці поняття. За правильним визначенням більшості вчених (І. Зверєва, Б. Бітінас, А. Капська, Л. Катаєва, Л. Коваль, С. Хлебик та ін. [15]) існує суттєва різниця між соціальним педагогом та соціальним працівником. До соціальних педагогів відносяться фахівці зі спеціальною освітою і ведуть свою

діяльність переважно в школах та інших навчальних закладах, тобто мова йде про фахівця, який працює з дітьми та молоддю.

У соціально-педагогічній літературі та наукових працях терміни «соціальний педагог» і «соціальний працівник» є також поняття «фахівець із соціальної роботи». Вважаємо, що до цієї категорії можна віднести як соціальних педагогів, так і соціальних працівників. Підтвердження цієї думки ми знаходимо в довідковій та науково-навчальній літературі. Зокрема, у «Словнику-довіднику для соціальних працівників та соціальної педагогів» за редакцією А. Капської [39] зазначається, що фахівцем із соціальної роботи є особа, яка має спеціальну освіту і займається практичною соціальною роботою з різними соціальними групами. Фахівець з соціальної роботи, як зазначається в соціальній педагогіці це соціальний працівник або соціальний педагог, який працює у сфері соціальної роботи, освітньої, культурно-оздоровчої діяльності та має спеціальну освіту, спеціальну кваліфікацію, знання та досвід соціальної роботи з певними групами людей [15]. Варто також зазначити, що не у всіх країнах світу сьогодні є поняття «соціальний педагог». Наприклад, у сучасній Англії є «соціальний працівник» і «молодіжний працівник». А у Франції функції соціального педагога виконують «соціальні кур'єри». До них належать: вихователі дошкільного віку, вчителі з профілактики правопорушень серед молоді, консультанти з соціальної та сімейної економіки, аніматори соціокультурної діяльності, секретарі медичної соціальної роботи. На відміну від Англії, у більшості регіонів Німеччини «соціальний педагог» є єдиною та загальною професійною назвою для тих, хто спеціалізується на соціальній роботі.

На відміну від вітчизняного навчання, закордонний досвід підкріплюється різними підходами до підготовки поняття «фахівець з дозвілля». Дозвіллева послуга як складова частина всього спектру соціально-культурних послуг. Різноманітні назви професії фахівця з дозвілля: франкомовні райони Франції, Бельгії та Швейцарії, Італії, Іспанії, Туреччини – «аніматор»; Велика Британія – «соціальний працівник», «спеціаліст по роботі з молоддю в громаді»; Канада – «Соціальний працівник», Норвегія – «Соціальний працівник», «Соціальний педагог», «Соціальний

працівник»; Фінляндія – «секретар культури»; Німеччина – «Соціальний працівник з людьми похилого віку», «Вчитель дозвілля», «Організатор дозвілля молоді та дітей»; США – «recreationist», «recreational therapist» [4]. Наприклад, професійна підготовка фахівців сфери дозвілля в Німеччині, Великобританії, Канаді, США та Франції здійснюється на спеціальних курсах і в навчальних закладах [18]. Підготовка спеціаліста з культурно-оздоровчої діяльності триває 2-4 роки. Навчальний цикл складається із загальноосвітніх курсів, практичних занять та випускних іспитів. Тьютори – викладачі навчальних закладів, які здійснюють супровід студентів під час проходження практики в установах та установах. Навчальний процес у зарубіжних країнах також базується на діалектичній інтеграції практичного та теоретичного курсів. Обсяг практики у Франції становить 55-65%, у Великій Британії – 50%, в Італії – 40%, у Німеччині – 35-40%, у Бельгії – 30%, у Польщі – 25%, у Данії – 20 % [14].

У процесі практики викладачі фіксують результати діяльності студента, оцінюють рівень набутих ними знань, професійні навички практиканта, ступінь задоволеності студента своїм професійним вибором і психологічну придатність. обрана риса [17]. На думку англійських вчених, якісна практична підготовка включає активну роботу студентів і викладачів, уміння та вміння викладача координувати та організувати роботу студентів. На практичних заняттях використовуються різні методи навчання: апаратні (аудіо, відео, слайди, комп'ютер, фільм, Інтернет); письмові (щоденник, опис та аналіз подій, що відбуваються зі студентами під час виконання навчальних завдань, листи, звіти, протоколи, спостереження та результати опитувань); «досвідні» (вправи, рольові ігри, дискусії, розробка програм, моделювання); графічні (плани, креслення, схеми, графіки, фотографії); Друкована (книги, журнали, звіти, офіційні та статистичні документи, інструкції). Семінарські заняття розглядаються як «презентації» – доповіді студентів з обговоренням запропонованої проблеми [18].

Австралійська система освіти надає студентам культурні та рекреаційні знання, організовуючи курси, створюючи літні школи та проводячи семінари. Отримати

знання для роботи у сфері дозвілля можна на курсах, які складаються з двох етапів: теоретичного та практичного. Тривалість навчання 1-2 роки (повні курси) і 3-9 місяців (короткі курси) [4].

Навпаки, потрійною стратегічною метою вищої освіти в українських ЗВО є професіоналізація, соціалізація та самореалізація студентів, тому їх можна вважати основою базової підготовки фахівців. Л. Хомич стверджує, що метою вищої педагогічної освіти є професійна підготовка висококваліфікованих педагогів [27].

Саме «культурний потенціал» віртуальної реальності першими оцінили її розробники — Дж. Ланьє, М. Крюгером і У. Бріком [21]. У сучасній культурології переважає уявлення про віртуальне як штучне явище, створеного людською діяльністю, що має специфічні властивості.

Однак на даний момент практично відсутні дослідження з послідовного культурологічного аналізу віртуальності як складного, багаторівневого культурного феномену.

Підготовка спеціалістів з дозвілля на короткострокових курсах «не може забезпечити належної якості, глибини та відповідного рівня професіоналізму для всіх слухачів, особливо без попереднього досвіду роботи з молоддю та спеціальної освіти. Через стислі терміни навчальний процес на курсах досить скорочений, що не дозволяє студентам отримати повні знання» [17; 36].

Кваліфікаційна характеристика фахівця у сфері дозвілля, його знання та вміння: володіння теоретико-методологічними основами дозвіллевої діяльності, історією їх становлення та формування; вміти здійснювати психолого-педагогічну діагностику та прогнозування дозвілля; мати навички проведення соціологічних досліджень; вміти організовувати та проводити дозвілля різних соціально-демографічних груп населення; володіти достатніми медичними та психологічними знаннями для організації дозвілля із соціально незахищеними верствами населення; захищати права і свободи людини в межах своїх функціональних обов'язків; має високу загальну культуру, уважність, морально-вольові якості, комунікабельність.

Структуру соціально-педагогічної професійної компетентності складають такі види компетентностей: функціональна (загальнопедагогічні, професійні та спеціальні педагогічні знання та вміння, способи дій, необхідні для успішної реалізації освітніх завдань у самостійній діяльності, діагностика та проектування навчального процесу) , нормативно-правовий (знання основних положень державно-правових актів, що регулюють функціонування освітньої сфери в Україні, оволодіння навичками самостійного опрацювання та обізнаність з новими документами, що регламентують освітній процес у закладах освіти), соціальний (відповідальність соці. результатів своєї праці; уміння навчати, розвивати та формувати, творити, переконувати та аргументувати), комунікативну (уміння встановлювати контакти, координувати свою діяльність, обирати найкращий стиль спілкування в різних ситуаціях, підтримувати діалог, прогнозувати можливі міжособистісні стосунки). ситуації, запобігати конфліктним ситуаціям, вміти вирішувати конфлікти). Зазначені компетенції необхідно формувати у студентів під час навчання у вищих навчальних закладах, особливо під час вивчення спеціальних дисциплін. Як організатор культурно-дозвіллевої діяльності соціальний педагог повинен знати: сучасну ситуацію та тенденції розвитку традиційного та нетрадиційного соціокультурного дозвілля дітей, підлітків та дорослих; місце культурно-дозвіллевої діяльності в структурі вільного часу та її функції як соціально та соціально-педагогічно важливого явища; основні функції соціальної педагогіки; вимоги до нього як педагога, психолога, організатора; класифікація форм, методів і методів соціально-педагогічної діяльності; різноманітність форм і змісту культурно-оздоровчої діяльності, напрями значення самодіяльної творчості; соціально-педагогічні, демографічні, екологічні умови середовища, в якому організовується робота; принципи дозвілля, спілкування, організації вільного часу; основні закономірності та механізми розвитку особистості, форми міжособистісного спілкування; характеристика потреб, інтересів, установок, причин дозвіллевої діяльності дітей та молоді; педагогічні можливості соціальної педагогіки та взаємодіючих з нею відомств, організацій, установ; закони, правові та нормативні

акти, що регулюють дозвілля населення; економічні механізми управління культурно-дозвіллевою сферою; засоби популяризації культурно-оздоровчої діяльності серед масової аудиторії; сучасний стан і тенденції розвитку рухів, товариств, організацій дітей і підлітків, їх роль, місце і вплив на особистість дітей і підлітків; теорія і методика самовиховання; роль, місце, функції сім'ї та розвиток особистості дитини; деталі роботи в соціальному середовищі (в сім'ї, вдома, на роботі, в об'єднаннях, групах, компаніях тощо); матеріал, форми і методи роботи в середовищі.

Спеціаліст повинен вміти: виявляти інтереси та потреби населення в різних видах культурно-дозвілєвої діяльності з урахуванням особливостей, віку, статі, освіти тощо, особливостей різних типів сімей (багатодітних, неповних) . -батьківський, «важкий» тощо) та перенести цю інформацію в програму соціально-спеціальної діяльності конкретного мікрорайону, підприємства чи організації, виявити та використати можливості соціальних інститутів суспільства для авторитету матерів. , зміцніть батьків. , сім'ї, шляхом надання їм конкретної педагогічної допомоги у вихованні дітей; залучення дітей, підлітків та дорослих до активного культурного дозвілля; вивчати та збагачувати та застосовувати передовий досвід роботи з дітьми, підлітками та сім'ями; моделювати ситуації, що сприяють організації соціально-педагогічних комплексів в умовах відкритого соціального середовища; надання консультаційної, організаційної та педагогічної допомоги керівникам підприємств та організацій, батькам, керівникам, а також самодіяльним ініціативним групам щодо організації діяльності різноманітних гуртків, гуртків та об'єднань; працювати з положеннями нормативних актів при вирішенні практичних робочих ситуацій у сфері організації дозвілля; застосовувати на практиці методи нового господарського механізму в культурно-дозвілєвій діяльності; використовувати прийоми управлінської діяльності для забезпечення взаємодії підрозділів, організацій, установ, аматорських об'єднань, концертної роботи та виставок, режисури оглядів, конкурсів, фестивалів, свят, фізкультурно-оздоровчих та інших заходів; у прийнятних формах впливати на виховання в сімейному оточенні, надаючи їм

допомогу та підтримку; працювати з дітьми та підлітками «групи ризику», володіти навичками розпізнавання наркотичних та токсикологічних станів, методикою роботи з цією категорією підлітків. Складність професійної підготовки дозвіллевого фахівця підвищується відсутністю початкової ланки здобуття професії, якою є, головним чином, майбутня участь абітурієнта в аматорських об'єднаннях, клубах, у підготовці та проведенні невеликих культурно-дозвіллевих заходів.

Характеристика розробки та впровадження в освітній процес ЗВО технологій професійної підготовки майбутнього соціального педагога, яскраво висвітлюється в монографії О. Дубаснюка [29]. Проаналізовано особливості підготовки фахівців з теорії та практики роботи вищого педагогічного закладу, динаміку розвитку професійно-педагогічної спрямованості майбутніх учителів, зміст професійно-педагогічної підготовки а. соціальна педагогіка в майбутньому.

Велике значення мають наукові праці Н. Флегонтової, яка окреслює основні принципи організації культурно-дозвіллевої діяльності, серед яких: гуманізація змісту виховної складової дозвілля; спрямованість на розвиток особистості; рух від стандартизації до різноманітності та різноманітності форм дозвілля; децентралізація та демократизація дозвілля; враховувати місцеві традиції та звичаї щодо питання дозвілля; безперервність форм дозвілля протягом життя людини; єдність зусиль державних, громадських і громадських організацій і сім'ї; оновлення технології та форм роботи; забезпечувати розвиток та самоорганізацію дозвілля; естетичність заходів; пріоритет духовності тощо. [26].

У результаті аналізу наукової літератури та практичного досвіду загальних аспектів дослідження професійної підготовки соціальних педагогів встановлено, що науковці розглядають таку підготовку як спеціально організований процес навчання набуття студентами компетентностей педагогічного спрямування, необхідних для ефективної педагогічної діяльності відповідної спеціальності та спеціалізації.

Професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів з організації культурно-дозвіллевої діяльності охоплює теоретичні знання та методи, прийоми, уміння та навички набуття майбутньої професійної діяльності.

Культурно-дозвіллеву сферу можна розглядати як один із напрямів соціально-культурної діяльності, що здійснюється у вільний час і вирізняється вільним вибором, активністю, ініціативою різних груп та індивідів і ґрунтується на загальнокультурних пізнавальних, художніх, політичних інтересах молоді.

Соціальні педагоги як спеціалісти соціокультурної сфери відіграють важливу роль у процесі організації соціального виховання, зокрема сприяють розвитку творчих умінь, організовують дозвіллеві форми спілкування, забезпечують процес соціалізації особистість на кожному етапі її розвитку - від дошкільних закладів до вищих закладів освіти.

Процес організації соціальним педагогом ККД (культурно-дозвіллевої діяльності) буде плідним і ефективним у разі впровадження сучасних соціальних технологій із застосуванням наочних, практичних, ігрових, словесних методів у тісному взаємозв'язку з емоційною насиченістю даного виду діяльності, раціональним поєднанням різних типів і видів різних КДД.

Проте науковці підкреслюють, що соціально-педагогічна підготовка кожної спеціальності потребує певних педагогічних умов з урахуванням особливостей професіограми.

1.2. Вплив культурно-дозвіллевої діяльності на формування особистості сучасного школяра

Поняття «дозвілля» та «культурно-дозвіллева діяльність» є предметом традиційних міждисциплінарних досліджень, що здійснюються в рамках теорії гуманістичного пізнання (філософії, соціології, культурології, психології та педагогіки). Питання дозвілля та організації культурно-дозвіллевої діяльності, незважаючи на наявні дослідження науковців [46; 78], у сучасному динамічному світі з його новими викликами, розробками та інноваційними технологіями, все ще є найменш розвиненими. Філософія

розглядає вільний час як простір для реалізації специфічних, соціальних процесів, розкриває початок зародження вільного часу та його взаємозв'язок з робочим часом, його соціальну цінність. Соціологія та економіка здійснюють кількісний та статистичний аналіз цих процесів, досліджуючи природу та зміст вільного часу особистості, діяльність соціальних інститутів, дозвілля у зв'язку з його здійсненням, аксологію дозвілля. Психологія звертає увагу на потреби і причини, що визначають поведінку і дії людини в цій сфері. Дослідження та розробка окресленого змісту не відповідає сучасним потребам, оскільки сучасні потреби українського суспільства третього тисячоліття потребують впровадження нових дозвіллевих технологій, диференційованого змісту та різноманітних форм організації культурно-дозвіллевої діяльності людей.

Отже, в цілому дані цих наук свідчать, що «дозвілля» є домінуючим простором, у якому відбувається фізичний і духовний розвиток людини, її соціалізація. До цієї проблеми зверталися представники класичної педагогічної думки: С. Шацький [28], К. Ушинський [26], А. Макаренко [12], В. Сухомлинський [25], пов'язуючи вільний розвиток особистості з правильною організацією його життєдіяльності з урахуванням фактора вільного часу. Викликають інтерес праці сучасних учених, які зробили значний внесок у розробку проблеми організації вільного часу молоді: Г. Євсєєва, Г. Бочарова, Д. Махов, С. Шмаков. У роботах висвітлюються проблеми, пов'язані з раціональним використанням вільного часу студентів, встановлюються критерії культури вільного часу, розробляються нові сучасні форми і методи в культурно-дозвіллевій діяльності тощо.

Оскільки дозвілля є частиною вільного часу, воно привертає увагу не регламентацією та добровільним вибором різних його форм, а тим, що воно демократичне, емоційно забарвлене, може поєднуватися у фізичній та інтелектуальній діяльності, творчій та рефлексивній, продуктивній та ігровій. Для значної частини людей соціальні інститути дозвілля є провідними у сферах соціокультурної інтеграції та самореалізації

особистості. Проте не всі ці переваги сфери дозвілля стали розкішною, загальною рисою способу життя кожного.

Фактично, більшість визначень «дозвілля» визначають його як відпустку від роботи, час відпочинку. Поряд із значенням терміну «дозвілля» в літературі вживається термін «хобі», що означає інтерес до чогось, улюблене заняття для задоволення своїх культурних потреб під час дозвілля [7; 9].

Слід зазначити, що у вітчизняній науковій літературі проблемам дослідження дозвілля людини як періоду відпочинку після виконання професійних, сімейних і громадських обов'язків і задоволення фізіологічних потреб (сон, харчування тощо) приділяється мало уваги.

Наприкінці ХІХ століття французький соціолог Габріель Тард [21] оголосив про настання епохи дозвілля: «Економічне життя людини складається не тільки з роботи, але й з дозвілля. Дозвілля, яке економісти не ігнорують повністю, у певному сенсі, настільки ж важливому, як і вивчення праці, є дозвілля замість праці, і є робота замість дозвілля».

Відомий французький соціолог Дюмазейдер [207] визначає дозвілля як певну діяльність, якою займається індивід за власним бажанням - відпочинок, розваги, самовдосконалення, вдосконалення своїх якостей, участь у суспільному житті після виконання професійних і громадських обов'язків.

Автори Дж. Келлі [28] та Орлов [17] розмірковують про сферу дозвілля з точки зору рекреації. Відпочинок завжди є функцією дозвілля і вважається окремою діяльністю людини. Адже сучасні уявлення про фізичну рекреацію базуються на аналізі соціокультурних та біологічних факторів, які в сукупності впливають на процеси організації потреби дозвілля за допомогою психофізичної діяльності. На їхню думку, відпочинок у сфері дозвілля завжди пов'язаний з відновленням фізичних і духовних сил після роботи.

Вказана рекреаційна діяльність не пов'язана з матеріальним заохоченням, а ґрунтується на душевному задоволенні, радості, вдосконаленні особистісних якостей людини. Тобто в більшості наукових теорій дозвілля розглядається як активна творча діяльність, самоосвіта, пізнання культурних і духовних цінностей, фізичне вдосконалення і спорт, відпочинок, спілкування між людьми, громадська діяльність, що здійснюється добровільно у вільний час. з основних обов'язків.

Рижкін [65] дотримується іншої позиції: «Саме дозвілля — це не свобода, а час, у якому відбувається діяльність, основою якої є вільний вибір». На його думку, поняття дозвілля як форми вільного часу є багатовимірністю та різноманітністю цього важливого культурного, соціального та економічного феномену та охоплює культурні, біологічні, комунікаційні, оздоровчі, спортивні та інші аспекти, що дозволяє осмислення дозвілля як пізнавальної, перетворювальної та ціннісно-орієнтованої діяльності як форми психофізичної діяльності людини.

Згідно з дослідженнями Ю. Рижкіна [65], дозвілля становить близько 30-35% вільного часу сучасної людини, але лише 10-12% людей вміють з користю організувати своє дозвілля, активно використовуючи різні види відпочинку. . Особливе занепокоєння викликає значне зменшення кількості людей, які віддають перевагу формам фізичного відпочинку. Зазначене скорочення вже помітно в системі освіти. Якщо серед молодших школярів формами відпочинку з використанням рухової активності охоплено 30-40% дітей, то серед старшокласників цей показник значно знижується до 10%.

Великий англійський філософ Бертран Рассел [25] стверджував, що вміння використовувати своє дозвілля є ознакою найвищого рівня цивілізованості.

Дозвілля – це діяльність, яка заповнює вільний час людини. Це діяльність, спрямована на певні інтереси і цілі, які ставить перед собою людина. Набуття культурних цінностей, пізнання нового, улюблені заняття, творчість, фізкультура і спорт, туризм, подорожі – ось на що можна

використати вільний час. Усі ці заходи свідчать про досягнутий рівень культури дозвілля.

Враховуючи множинність і різноманітність класифікацій дозвілля, загальноприйнятою вважається класифікація дозвілля за такими ознаками:

- вид діяльності (пасивне та активне дозвілля);
- періодичність (щодня, щотижня, свята, свята);
- тривалість (короткочасні, тривалі, епізодичні);
- сфери діяльності (творча, оздоровча, культурна, спортивна, декоративно-прикладна, туристична).

Дозвілля має свій обсяг і структурний зміст. До складу дозвілля входять: споживання культурних цінностей, спілкування, творча діяльність, відпочинок, рекреаційно-оздоровча діяльність, суспільно корисна праця, самоосвіта, пасивний відпочинок, колективні виступи.

Культурно-дозвіллева діяльність дітей – це аматорська діяльність, пов'язана з організацією їхнього вільного часу та відпочинку та реалізує певну виховну мету через соціально-педагогічну реалізацію (яка забезпечує можливість вільного вибору особистісно та суспільно орієнтованого, корисного, цікавого та привабливого). їх види самодіяльності); інформаційно-виховна (активне самостійне здобуття дітьми знань; розвиток їх пошукових і творчих умінь і навичок; формування вмій практичного застосування отриманих знань); творчо-розвивальна (реалізація потреби учнів у творчому самовизначенні та самовираженні шляхом залучення їх до роботи в мережі гуртків науково-технічного дозвілля, художніх і музичних студій, колективів прикладної творчості та інших аматорських об'єднань з обов'язковим представленням результатів). функції творчої праці через організацію виставок, експозицій, концертів тощо) та рекреаційно-розважальної (яка забезпечує фізичне розслаблення особистості, зняття інтелектуальної втоми та нервового напруження, збагачення її позитивними емоціями).

У трактуванні явища «організація» культурно-дозвілєвої діяльності дітей, хоча тут немає спекуляції, вчені виходять з того, що це: організація їхнього вільного часу шляхом створення умов, які забезпечують вільний вибір «справжніх культурних форм». способи проведення вільного часу відповідно до своїх інтересів і багатофункціональних потреб (Е. Акнаєва, В. Піча); дати кожному з них можливість активно висловлюватися, проявляти ініціативу, а не «проїдати» заходи, які готує вчитель-вихователь, культпрацівник (М.Бушканець)[72].

Школа відіграє важливу роль як інститут соціалізації дітей у будь-якому суспільстві, особливо в період трансформації системи цінностей, що значною мірою впливає на процеси формування соціального досвіду. Дизайн соціальної реальності залежить від тих цінностей, які будуть сформовані, наскільки вони відповідають актуальним соціальним потребам, сьогоdnішній соціальній культурі. Сучасний студент – це не лише суб’єкт виховання, спрямований на засвоєння досвіду минулих поколінь, а й активний учасник, суб’єкт суспільного життя, який має посісти провідне місце в соціальній, економічній, політичній та духовній сферах суспільства. Традиційний підхід до організації діяльності сучасних студентів створює труднощі для викладачів, зокрема, у спробі включити їх в активну позицію в тих чи інших суспільних відносинах.

Освіта і будівництво визнаються основними інститутами соціалізму. «Освіта є початковим і остаточним початком соціалізації. Сутність освіти полягає в процесі передачі знань і культурних цінностей, накопичених минулими поколіннями, тобто. освіти»[34].

Етапи шкільної соціалізації є послідовними хронологічними компонентами цілісного та багатоаспектного педагогічного процесу. Його метою є забезпечення особистісних основ життєвої готовності, соціальної компетентності та адекватності молодій людині. Ця мета створює спільне змістове наповнення кожного з етапів шкільної соціалізації і є внутрішньою основою їх послідовного змістового взаємозв’язку та наступності[63].

Фрагментація всієї структури процесу соціалізації школи відбувається в особистісних нюансах часу внаслідок вікових особливостей психофізичного розвитку та соціального дозрівання учнів. Завдяки цьому етапи шкільної соціалізації тісно пов'язані із загальними етапами навчально-виховного процесу. Межі між етапами не є жорсткими й однозначними, вони статистично вірогідні й насправді багато в чому залежать від індивідуальних особливостей і соціальних умов життя кожної дитини[78].

Перший середній етап шкільної соціалізації - це час соціального навчання. На цьому етапі життєвого самоствердження дитини вирішуються такі педагогічні завдання шкільної соціалізації, як оволодіння елементарними алгоритмами взаємодії та соціальної поведінки, первинне соціально-рольове навчання, збагачення соціального досвіду, дозрівання системної соціальної перцепції, розуміння вимірів і масштабів соціального простору і часу, консолідована особистість самоідентичності[52].

Період навчання в загальноосвітній школі характеризується більш насиченим інформаційним наповненням і більш різноманітною щодо застосування соціалізаційної роботи з учнями. У цей період завершується цикл засвоєння основних знань, необхідних для їх спеціалізації або поглиблення розвитку, набуваються навички соціальної поведінки, набуті в молодшій школі. Студенти використовують значну кількість форм повсякденної та організаційної поведінки в індивідуальній та саморегульованій формах.

Більша увага приділяється засвоєнню фундаментальних, суттєвих моментів суспільного співіснування - пізнанню його економічних, політичних, правових, виробничих, екологічних та інших аспектів і певною мірою їх засвоєнню. Підвищується самостійність і заохочується ініціатива учнів, формуються навички соціальної поведінки. На межі середньої та старшої школи настає важливий період, коли отримані знання дозволяють учневі перейти від переважно адаптивних форм соціалізації до активного формування власного «образу Я», проектування власного соціального

майбутнього, а не тільки навчання, а й створення особистої соціальної ситуації[48].

Соціальна робота з підлітками потребує такого підходу, який би максимально використовував характерну для цього віку вимогу до самостійності, нестандартності як форми утвердження індивідуальних і соціальних проявів Я. Тому в цей період доцільно використовувати метод студентських проєктів, використання неформальних і позашкільних молодіжних об'єднань, дозвілля молоді з освітньою та соціалізаційною метою. Учні необхідно надати максимум можливостей «пройти» школу, не виходячи з неї, і забезпечити «повернення», збагачений досвідом і усвідомивши необхідність отримання додаткових знань як засобу підвищення свого особистого соціального статусу. встановити. На етапі соціалізації бажано не лише впроваджувати різні форми учнівського самоврядування, індивідуально адаптоване навчання, профорієнтаційну роботу, участь громади, батьків, підприємців, місцевої влади та інших суб'єктів зацікавленості у взаємодії зі школою, а й на етапі соціалізації студентів, а й неодмінними формами роботи. Провідними формами соціальної діяльності в цей час є навчання та практична діяльність [27].

Другий середній етап шкільної соціалізації передбачає вирішення педагогічних завдань, пов'язаних із утвердженням основних життєвих понять, формуванням стійкого світогляду та самосвідомості, концептуалізацією природної, соціальної та особистісної дійсності, утвердженням інтелектуально-вольового, етичного . та естетичний зміст і спрямованість особистості, на розвиток і вибір системи життєвих орієнтацій, соціальну самоідентифікацію та самовизначення. Узагальненим наслідком цього процесу є усвідомлення та прийняття власних життєвих перспектив, місця та ролі, які людина може відігравати в суспільному житті, визначення свого покликання, оволодіння рушійною силою пристрастей та імпульсів, формування життєвого проєкту[55].

Напрямок соціалізації школи визначається відповідно до окремих сфер і рівнів суспільних відносин і діяльності, в яких передбачається участь учнів школи в майбутньому. Спираючись на класифікацію цих відносин, розроблену науковцями України, та доповнюючи її, можна в загальному вигляді визначити такі основні орієнтири підготовки до соціалізації дітей шкільного віку[37].

Особистий напрямок. Це становлення індивіда як соціальної особистості у сфері його внутрішнього самовизначення та відносин «Я – Я». У цьому інтимному просторі створюється самосвідомість і самосприйняття, розвивається внутрішній діалог людини з собою, виникають механізми довільної самоспрямованої поведінки і творчої діяльності, підпорядкування потреб і мотивацій вищим рівням самосвідомості і духовності. місце. Формування внутрішньої структури особистості та її сукупності взаємопов'язане зі структурою внутрішнього духовного плану життя людини. Розмежування безперервного життя на сакральне та повсякденне, поділ особливих зон життєвого простору – рідного та чужого, домашнього та глобального – створює природні аспекти внутрішнього світу людини[9].

Забезпечення цього процесу внутрішнього становлення молоді особистості як соціальної істоти, цілеспрямоване педагогічне керівництво є предметом цього посібника шкільної соціалізації. Його основним завданням і його результатом є розвиток того чудового феномену, відомого як людська душа, її освітлення, піднесення та життєве натхнення.

Міжособистісна орієнтація. Це сфера формування і розвитку знань, умінь і навичок особистості, яка надає їй можливості для спілкування і спільної діяльності з «іншими» відносини - «Я - Ти». З такого спілкування та взаємодії починається соціалізація та внутрішній розвиток людини[43].

Розвиток мови, здатність до симпатії і співпереживання, культура сприйняття і розуміння «іншого», що передбачає його вчинки і поведінку в цілому, є самою основою поведінки і життєвих позицій суб'єкта на цьому напрямку соціалізації школи.

Соціально-груповий напрямок. Це сфера стосунків «Я – Ми», в якій молода людина має оволодіти в школі основними передумовами для майбутньої інкорпорації в різноманітні соціальні групи природи та масштабу[56].

Саме в цій площині відбувається соціальне становлення молодої людини у таких формах, як етнічна приналежність, початковий професіоналізм та інші, а також домінантність і особистісна ініціатива - це ті процеси, які є предметом цього напрямку соціалізації.

Політико-правовий напрямок. Це формування передумов для поступового введення молоді в багато цивільних, правових, адміністративних і суспільних відносин. Відповідно, предметом цього напрямку шкільної соціалізації є певний тип сприйняття, розуміння й оцінки політико-правових відносин різних рівнів і форм, самовизначення і самореалізації особистості в цій сфері. суспільне життя[72].

Обов'язком школи є запобігання політиці учнівського середовища, використанню школи та школярів у будь-який спосіб. Обов'язком школи є навчання своїх учнів основним принципам ставлення до держави і суспільства, взаємозв'язку та захисту інтересів політичних, громадських та інших зацікавлених осіб представників усіх соціальних верств населення.

З цієї точки зору школа має бути ідеальним простором, де відбуваються перші політичні та юридичні контакти з учнями з сімей різного соціального походження, достатку, релігійних та етнокультурних характеристик. Тут, у шкільному класі та шкільному колективі, вперше відбувається досвід таких взаємодій, утверджуються, перевіряються та розвиваються відповідні ідеї, цінності та принципи[36].

Економічний напрям. У цій сфері суспільних відносин громадянин майбутнього повинен бути учасником відносин виробництва, обміну та споживання. Тому в школі він повинен засвоїти базові знання, уміння, навички, орієнтації та алгоритми своєї майбутньої поведінки та діяльності як працівника, як обмінника, як споживача. Тут свою постійну роль

відіграють уроки праці, досвід роботи з технологіями, відвідування підприємств та установ, де працюють батьки. З метою підготовки студента до участі в ринкових товарних відносинах проводиться навчання, спрямоване на забезпечення його грамотності як потенційного покупця, здатності критично сприймати рекламну продукцію та зберігати тверезе ставлення до світу товарів, що продаються. оголошується проблема фінансів і грошей. Важливим завданням є інформування студентів про особливості підприємницької діяльності, з метою виховання підприємницьких здібностей та мотивації. Навіть декому зі студентів не обов'язково бути спеціалістами-менеджерами, але вміння, за потреби, створити власну справу, займатися малим і середнім бізнесом має бути нормативним стандартом людини в розвиненому суспільстві [57].

Екологічний напрям. У цьому напрямку соціалізації особистість має формуватися як компетентний суб'єкт відносин «Я – середовище». Особливим і цілком специфічним предметом педагогічної уваги в соціалізації молоді є утвердження правильного розуміння феномену фізики людини, утвердження культури фізичного життя, функціонування екології організму. Напрямок «В - Всесвіт». Це поле людських стосунків як індивіда, чие життя не обмежується фізичним життям «тут» і «зараз», а відбувається як історична подія у вимірах минулого, теперішнього та майбутнього.

Духовне життя і духовне спасіння, саме утвердження людського духу як єдиної реальності буття особистості в структурі «Ми є» у «Всесвіті» їхня ініціатива в соціальному вчителі та наставнику, який є або принаймні на якому називається. бути шкільним соціальним педагогом [8].

Кінцевою метою шкільної соціалізації учнів за всіма її напрямками є формування готовності молодій людині бути учасником відповідної сфери суспільного життя. Комплексна система таких показників створює модель соціального змісту, адекватну сучасному життю. Цілісний комплекс цих моделей є функціональним ідеалом сучасної соціально зрілої особистості, який виступає педагогічною метою в процесі шкільної соціалізації.

Конкретизація змісту педагогічних зусиль виокремлює те чи інше завдання шкільної соціалізації в кожному з конкретних напрямів цього процесу та їх компонентів ряд взаємопов'язаних педагогічних завдань і заходів шкільної соціалізації [17].

Сукупність педагогічних завдань шкільної соціалізації можна розглядати як простір педагогічної діяльності та здійснення цього процесу та його педагогічний зміст. Повністю вони можуть бути виражені у формі педагогічних програм і відповідних педагогічних планів шкільної соціалізації.

Педагоги по-різному вирішують проблеми розвитку особистості, відмовляються від поширення за кордоном теорій розвитку, згідно з якими дитина вже від народження має природні особливості, які нібито неминуче визначатимуть усі її фізичні та психічні якості. Прихильники цих поглядів вважають, що внести якісь глибокі зміни у вроджену основу особистості неможливо. Згідно з іншими теоріями, анатоμο-фізіологічні схильності не тотожні природним, і все залежить від впливу навколишнього світу.

Отже, синтетичний соціально-особистісний характер феномену культурного дозвілля зумовлює соціально відповідальну систему принципів організації культурно-дозвіллевої діяльності з боку держави, закладів культури та освіти. Основними соціальними принципами, пов'язаними з організацією культурно-дозвіллевої діяльності, є гуманізація змісту дозвіллевої освітньої складової, яка базується на загальнолюдських цінностях, правах людини, забезпечення їх захисту, створення умов для розвитку особистості, орієнтація про розвиток особистості як головної цінності суспільства; національна спрямованість змісту і форм діяльності; децентралізація та демократизація дозвілля; модернізація, оновлення технології, форм і методів роботи з урахуванням досягнень світового досвіду; забезпечувати розвиток та підтримку ініціативи, волонтерства, пріоритет духовності; естетика кожного заходу, поєднана з мораллю. Ця система принципів є достатньою для педагогічної сутності вільного часу та

культурного дозвілля, а тому ми приймаємо її за основу для розробки принципових підходів у підготовці майбутніх соціальних педагогів до організації культурного дозвілля школярів.

1.3. Критерії готовності майбутніх соціальних педагогів до організації культурно-дозвілєвої діяльності в закладах середньої освіти

Професійна підготовка в психолого-педагогічній літературі зображується як формування готовності, а готовність – як результат певної підготовчої діяльності. Поняття «готовність» було предметом дослідження як психологів, так і педагогів, але на сьогодні немає чіткого визначення.

Традиційно в психолого-педагогічній літературі майбутня готовність соціального педагога до професійної діяльності розглядається як набуття певної сукупності спеціальних знань, професійних умінь і навичок, соціальних відносин, при цьому велика увага приділяється цьому формуванню та дорослішання значущих професійних якостей, набуття особистості соціального досвіду [74].

У педагогічних дослідженнях «готовність» розглядається здебільшого як якісна характеристика рівня підготовленості особистості до діяльності [64], як стан і якість особистості, що забезпечує успішний перехід із системи вищої освіти. . виховання професійної діяльності [11]. Це спонукає вчених шукати сприятливі умови та ефективні методи формування підготовленості. На думку багатьох дослідників цієї проблеми, готовність «настає в результаті досвіду людини, в основі якого лежить формування позитивного ставлення до діяльності, усвідомлення пов'язаних з нею причин і потреб, об'єктивність її змісту і способів взаємодії.» [69]. Крім того, З. Курлянд розрізняє ситуативну та довгострокову підготовленість [64].

З огляду на вищесказане можна зробити висновок, що готовність до дії є передумовою її цілепокладання, оскільки містить усі види необхідної підготовки, передбачає єдність у мотиваційно-ціннісній, емоційно-вольовій та операційній діяльності особистості. .

У зв'язку з масовою підготовкою соціальних педагогів і соціальних працівників в Україні особливу увагу науковці приділили питанню розробки навчальних планів і програм підготовки спеціалістів. З цією метою дослідники вивчали програми підготовки соціальних педагогів та соціальних працівників у провідних країнах світу. Наприклад, Ю. Гуров [82] зазначає, що навчальна програма в західних країнах, крім широкої загальної освіти, включає: теорію і практику соціальної роботи, психологію, соціологію, економіку, політику і законодавство, а також методи дослідження.

Готовність студентів до організаційно-оздоровчої практики С. Харченко [18], Л. Ваховський [46], О. Песоцька [9] та ін. визначається їхньою теоретичною та практичною підготовкою, а також певним психічним станом. «Теоретична підготовка включає засвоєння основ індивідуальної роботи та колективної виховної роботи, знання особливостей прояву індивідуальності особистості; практична – вміння організовувати та керувати широкою навчальною діяльністю, сюжетно-рольовими іграми, використовувати нетрадиційні форми виховного впливу. Психологічна готовність визначається готовністю до виконання завдань, прагненням до прогресу, почуттям обов'язку і відповідальності» [22].

У структурі підготовки майбутнього вчителя в освітньо-кваліфікаційних характеристиках виділено чотири компоненти: когнітивний (сукупність знань), операційний (сукупність умінь і навичок), мотиваційний (сукупність мотивів) і особистісний (сукупність особистісних якостей).). Такий підхід збігається з визначенням О. Пометун [13] поняття «компетентність», яке містить не лише когнітивний (знання) та операційно-технологічний (навички) компоненти, а й мотиваційний, етичний, соціальний та поведінковий.

В. Бочелюк [29] та В. Зарицька [66-67] виділяють такі компоненти психологічної готовності фахівця до дії: характер і стійкість сприйняття дії; швидкість і точність адаптації в умовах, що змінюються; зручність

педагогічних дій; адекватний рівень сформованості педагогічних здібностей.

На думку Л. Іванової [77], проектування процесу професійної підготовки педагога-організатора має такі складові: професіонал педагога-організатора, наукову концепцію та модель його підготовки, зміст, форми, методи та навчання. технології.

На думку О.Голік [52], готовність майбутнього вчителя до організації дозвілля створюється в процесі спеціально організованої професійної підготовки і визначається рівнем розвитку професійно-особистісних якостей майбутнього вчителя.

У контексті нашого дослідження готовність до організації культурно-дозвілдової діяльності є одним із важливих етапів професіоналізації майбутнього фахівця в процесі підготовки здобувачів вищої освіти у ЗВО.

Професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів з організації культурно-дозвілдової діяльності охоплює теоретичні знання та методи, прийоми, уміння та навички набуття майбутньої професійної діяльності.

Поєднання двох важливих компонентів – теоретичних і професійних знань, практичних умінь і навичок – разом із кваліфікацією та здібностями майбутнього фахівця є основою базової професійної компетентності соціальної педагогіки, яка необхідна для відмінного вирішення різноманітних професійних завдань. цього. організовувати діяльність культурно-дозвілдової зони.

Культурно-дозвіллову сферу можна розглядати як один із напрямів соціально-культурної діяльності, що здійснюється у вільний час і вирізняється вільним вибором, активністю, ініціативою різних груп та індивідів і ґрунтується на загальній культурі, інтересах. мистецькі, пізнавальні, політичні, сімейні та інші дорослі та молодь.

Соціальні педагоги як фахівці соціокультурної сфери відіграють важливу роль в процесі організації культурно-дозвілдової діяльності, зокрема «сприяють розвитку творчих здібностей, організовують дозвіллеві

форми спілкування, забезпечують процес соціалізації дітей». особистість взагалі. кроки зростання – від дошкільних закладів до вищих навчальних закладів» [46].

Процес організації культурно-дозвілєвої діяльності соціальним педагогом є «плідним і ефективним у разі впровадження сучасних соціальних технологій із застосуванням наочних, практичних, ігрових, вербальних методів у тісному взаємозв'язку з емоційним насиченням цього виду діяльності, і раціональне поєднання видів і різних видів дозвілля» [28].

На нашу думку, дозвілєвий аспект є надзвичайно важливим у контексті модернізації матеріально-технічного забезпечення професійної підготовки соціальних педагогів у майбутньому та готовності до впровадження різних видів дозвілля. Так, науковці визначають поняття «готовність» [38] як «повне стійке особистісне становлення, багаторівневе центральне динамічне особистісне становлення» [70], «інтегрована якість особистості» [52].

Деякі науковці, особливо І. Гавриш [28], І. Зверева [77], А. Капська [30], у визначенні сутності підготовленості зазначають, що «вона охоплює не тільки професійні знання, уміння, навички, а й особистісні властивості, що забезпечує успішність виконання професійних функцій соціального педагога».

У психології «готовність» трактується як «пристосування, спрямоване на виконання певних кроків, що дозволяє наявність чітких знань, умінь і навичок» [67]; психологічно сформовані якості, без яких неприпустимі успішне оволодіння діяльністю, ініціативно-активний стан особистості, адаптація до певної поведінки, спрямування сил на виконання завдань.

Так, М. Малкова [89] під готовністю розуміє «новоутворення проблемної інтеграції, що має когнітивний, мотиваційний, емоційно-вольовий компоненти і являє собою сукупність знань, умінь і навичок, професійних якостей особистості». З іншого боку, О. Сорокіна [78] визначає «готовність» як структурний аспект особистості, в якому виявляється

позитивне ставлення до конкретного виду діяльності чи професії; професійно необхідні здібності, темперамент, риси характеру, мотивації, знання, уміння, навички тощо. Готовність дослідник трактує як «визначений комплексом об'єктивних і суб'єктивних факторів особливий психічний стан, що характеризується оптимальною активацією всіх ресурсів організму, що формується в результаті підйому ряду особистісних якостей завдяки цілеспрямованій підготовці» особистість».

Тому вчені трактують готовність до професійної діяльності як інтегроване новоутворення, що включає когнітивний, мотиваційний, емоційно-вольовий компоненти і являє собою сукупність знань, умінь і навичок, професійних якостей особистості, що забезпечують успішне виконання професійних функцій. Водночас існує суттєва різниця у тлумаченні понять «підготовленість» і «професійна підготовка». На нашу думку, під готовністю до професійної діяльності слід розуміти комплексне особистісне утворення, яке формується в процесі професійної підготовки залежно від наявності знань, умінь, навичок і досвіду; особлива довготривала чи короткострокова ситуація, зумовлена комплексом об'єктивних і суб'єктивних факторів, що характеризується найкращою активізацією наявних ресурсів, що виникає в результаті розвитку майна, підготовки особистості до успішного виконання професійних функцій. Враховуючи підготовленість майбутніх соціальних педагогів до організації культурно-дозвілєвої діяльності, ми встановили компоненти готовності (мотиваційний, пізнавальний, діяльнісний), а також розвинені здібності та якості особистості. Кожен із наведених нами компонентів підготовки передбачає набір спеціальних знань, необхідних у професійній діяльності соціального педагога культурно-дозвілєвої сфери, і має певні критерії.

Готовність соціального педагога до професійної діяльності є результатом професійної підготовки та виховання, а також психологічної підготовки.

Отже, підсумовуючи різноманітні дослідження поняття «готовність», можна зробити висновок, що це один із психічних станів особистості, який відображає спрямованість особистості на певну діяльність, і є станом психологічної готовності якостю особистості, що характеризує його. три набори мотиваційних, вольових, інтелектуальних та емоційних компонентів людської психіки щодо майбутніх завдань.

Щодо мотиваційно-ціннісного критерію візьмемося за інтерпретацію на основі огляду науково-методичних досліджень.

С. Головін трактує особистісну мотивацію як сукупність усвідомлюваних і неусвідомлюваних психічних факторів, які спонукають людину до певних дій, пояснюють або виправдовують її поведінку, визначають кінцевий результат її дії. Мотиви, на його думку, є психологічними передумовами поведінкової сфери людини, формують і коригують активність особистості, виступаючи рушійною і водночас стримуючою силою [18, 19].

Як складне структурне утворення мотивація навчально-пізнавальної діяльності студентів, на думку В. Сластоніна, розглядається як продукт становлення особистості і є фактором її подальшого розвитку; як загальноностимулюючий фактор впливу на перебіг процесів мислення, що стає джерелом інтелектуальної діяльності; як фактор мобілізації творчих сил для пошуку та розробки пізнавальних завдань, що позитивно впливає на якість знань, їх глибину та ефективність; як найважливіша внутрішня умова розвитку прагнення до самоосвіти; як показник розвитку багатьох важливих параметрів особистості – цілеспрямованості, свідомості, цілеспрямованості, стійкості пізнавальних інтересів [16, 60].

Серед найпоширеніших причин особистої активності дослідники виділяють когнітивний дисонанс, очікування успіху, страх можливої невдачі, рівень домагань, оскільки спонукання до дії може виникати не лише під впливом емоцій (потреб, інстинктів), а й знання. [71]. Мотиви

визначають ціннісні орієнтації особистості. Ці ідеї висловлювали Л. Виготський [46], О. Леонт'єв [62], С. Рубінштейн [19].

Систему ціннісних орієнтацій і смислових установок, що визначають професійну спрямованість, можна визначити через ієрархічну структуру трьох основних орієнтацій, а саме: заради професійної діяльності (прагнення до досягнення високих кінцевих результатів); на людей (встановлення сприятливих міжособистісних стосунків і позитивного психологічного мікроклімату в колективі); на себе (власне благополуччя, прагнення до першості й престижу) [16].

Н. Бутенко та Л. Грущенко [6] стверджують, що «вчитель має бути ціннісна орієнтація, спрямована на всебічний культурно-духовний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, творчої діяльності».

На основі аналізу літератури можна виділити наступні компоненти мотиваційно-ціннісного критерію: мотиви (наміри, інтереси, потяги, потреби), ціннісні орієнтації (цінність професійної діяльності, якість), професійна позиція (ставлення до професії, очікування), та готовність до професійного розвитку).

Мотивація підготовки учнів до роботи в оздоровчих таборах виконує мотиваційно-діагностичну функцію.

Таким чином, мотиваційно-ціннісний критерій відображає ставлення студентів до позаурочної діяльності та потреби в роботі з дітьми. Аналізуються такі характеристики: характер, сила (безкорисливий, недостатньо позитивний, зацікавлений, особливо позитивний); дієвість (від продуманого до дієвого); стабільність (від епізодичного до постійного) [18].

Щодо визначення когнітивного критерію, то основним компонентом його критерію є знання. Поняття «знання» пов'язане з навчальним процесом і визначається як представлення людиною об'єктивної дійсності у формі фактів, уявлень, понять і законів. Разом із здібностями, уміннями та

навичками знання та зміст складають інструментальну сферу особистості [16].

Поняття «знання» вживається в двох значеннях. Загалом, це сукупність знань і вміння застосовувати їх у різних сферах діяльності. У вузькому розумінні це концептуально-фактологічний компонент змісту освіти, що включає взаємопов'язані факти, закони, теорії, узагальнення, терміни певної галузі науки [7].

У рамках когнітивного критерію нашого дослідження можна виділити таку структуру знань:

- психолого-педагогічні знання, пов'язані з методологічними основами та категоріями психології та педагогіки; закономірності розвитку та соціального становлення особистості; цілі, завдання, зміст, принципи, форми і методи навчання; вікові та індивідуальні особливості дітей, підлітків, юнаків; принципи управління педагогічним колективом, основи наукової організації педагогічної праці, врахування сучасних потреб та інтересів підростаючого покоління, нормативно-правові основи навчально-виховного процесу (закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільна освіта», національна програма виховання школярів та молоді, Конвенція про права дитини, інші законодавчі та нормативні акти та документи з питань освіти, основи законодавства про працю);

- **методичні знання** щодо напрямків виховної діяльності, методів виховного впливу, аспектів виховної роботи з дітьми, які мають труднощі у навчанні, соціально-психологічних основ профілактики правопорушень; педагогічне керівництво дитячо-юнацькими організаціями, методика вивчення особистості дитини, рівень вихованості, дитячий колектив, планування виховної роботи, індивідуальний підхід до навчально-виховного процесу, методи і шляхи попередження та вирішення конфліктних ситуацій у роботі педагога, організація дитячого самоврядування, підготовчі бесіди та проведення, диспути, активні та інтерактивні форми та методи навчання;

принципи організації дозвілля та спілкування молоді; передовий педагогічний досвід роботи з дитячими та молодіжними колективами; зміст, форми і методи роботи з батьками, громадськістю;

- **спеціальні знання**, пов'язані з особливостями виховної роботи з дітьми, охорони їх життя і здоров'я в літніх оздоровчих закладах; діти в літніх оздоровчих закладах; зміст, форми і методи роботи з дітьми під час літніх канікул; організація самоврядування в дитячому колективі; планування виховної роботи в літній період; організація спілкування з дітьми за тимчасово створених умов роботи колективу; особливості виховної роботи в закладах охорони здоров'я з соціально дезадаптованими школярами, вихованцями дитячих будинків, шкіл-інтернатів, знання правил охорони праці, техніки безпеки, дорожнього руху, пожежної безпеки; основи формування здорового способу життя дітей та молоді; методика підготовки та проведення ігрових програм, змагань, масових, спортивно-оздоровчих і туристичних заходів.

Розглядаючи аспекти педагогічної майстерності, І. Зязюн звертає увагу на знання, які становлять професійну компетентність за умов складності, особистісного забарвлення та постійного оновлення.

Основою визначеного нами знаннево-пізнавального критерію є знання організації КДД та виховної роботи в ньому. За цим критерієм характеризуються набуті знання, причому значення надається не стільки їх кількості, скільки змісту та цінності сприйняття їх учнями, тобто. перетворення знань у думки, переконання та ставлення.

Таким чином, когнітивний критерій - це знання предмета навчання, уявлень про нього, понять, вимог до результату, компонентів і послідовності виконання завдань, а також обсяг знань, визначений освітніми програмами для студентів ЗВО.

У процесі оцінювання аналізу підлягають такі характеристики знань, наприклад: повнота, точність, логічність, усвідомленість, тобто розуміння, розрізнення основного і другорядного, вербалізація – дієслова у формі

відтворення, пояснення, введення функція знання, його адекватність, самостійність в умовах новизни, надання допомоги.

Щодо критерію професійно-діяльного, то доведено, що успішність педагогічної діяльності залежить від професійної майстерності, яка є основою професійної майстерності. Тому вчитель повинен вміти ефективно застосовувати професійні знання в практичній діяльності.

О. Щербаков [21], досліджуючи проблему формування особистості вчителя в психологічному розумінні, висуває в структурі педагогічної діяльності функції інформаційну, розвивальну, орієнтаційну, мобілізаційну та дослідницьку (гностичну). Подібної думки дотримується Г. Троцько [14].

Уміння — це готовність свідомо й самостійно виконувати практичні й теоретичні дії на основі набутих знань, життєвого досвіду й набутих умінь [65].

На відміну від навичок, здібності створюються свідомо і можуть перерости у творчість. О. Абдуліна [2] поняття «уміння» трактує як усвідомлене оволодіння діяльністю всіма її компонентами: цільовим, мотиваційним, діяльнісним.

Такої ж думки дотримуються М. Дяченко [48] та Л. Кандилович [19]. Вони стверджують, що навички чітко визначені в успішному використанні знань, правильному їх застосуванні в нових обставинах. На відміну від умінь навички передбачають чіткий самоконтроль, активну свідомість, оволодіння узагальненими способами виконання дій.

Критерій професійно- діяльнісний включає такі дії та види: предметні (за програмою навчального предмета); розумові (порівняння, абстрагування, класифікація, узагальнення тощо); загальноосвітня (аналіз, планування, організація, контроль процесу та результатів виконання завдань, діяльності в цілому; уміння використовувати доступні джерела інформації).

О. Щербаков [40] вважає, що основними педагогічними уміннями є: уміння переносити відомі вчителю знання, варіанти рішень, методи

навчання в умови нової педагогічної ситуації; уміння знаходити нове рішення для кожної педагогічної ситуації, використовуючи комбінацію відомих ідей, знань і вмінь; здатність створювати нові аспекти педагогічного знання, будувати нові прийоми вирішення педагогічних ситуацій.

Отже, цей критерій характеризується рядом умінь і навичок з організації навчальної роботи з організації КДД, володіння у використанні певного багажу спеціальних знань, покладання на нього корекційно-контрольної функції, яку можна виконувати. виявляти самоконтроль, проводити корекцію, що важливо на етапі самоаналізу якості власної діяльності.

Аналізу підлягають такі характеристики способів дій: точність виконання; самостійне виконання завдань за зразком, за аналогією, відносно новим; надавати практичну, словесну, загальну допомогу; усвідомлення способу виконання - розуміння і словесне оформлення: відтворення, пояснення, застосування в умовах новизни.

Висновки до першого розділу

У першому розділі на основі аналізу психолого-педагогічної літератури досліджено теоретичні основи вирішення проблеми; проаналізовано ключові поняття; з'ясовано особливості культурно-дозвілєвої діяльності студентів; описано зміст і структуру майбутньої підготовки соціальних педагогів щодо організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів загальної середньої школи; уточнено критерії, показники підготовки соціальних педагогів щодо організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів закладів середньої освіти.

На основі узагальнення та систематизації наукових праць встановлено, що дозвілля має свої особливості та структурний зміст. До складу дозвілля входять: культурні цінності, спілкування, рекреаційно-оздоровча діяльність, суспільно корисна праця, самоосвіта, пасивний відпочинок, колективні виступи. Культурно-оздоровча діяльність спрямована на всебічний розвиток

особистості, оскільки під час суспільно організованої культурно-оздоровчої діяльності здійснюється безперервний позитивний вплив на людину, створюються умови для розвитку потреб, інтересів і формування ціннісних орієнтацій. Культурно-дозвіллева діяльність є способом соціалізації особистості, такий процес триває все життя, стає особливо ефективним в умовах функціонування культурно-дозвіллевої системи і ґрунтується на принципі безперервності та спадкоємності форм дозвілля.

На основі узагальнення та систематизації наукових праць встановлено, що дозвілля має свої особливості та структурний зміст. Дозвілля включає: культурні цінності, спілкування, рекреаційно-оздоровчу діяльність, суспільно корисну працю, самоосвіту, пасивний відпочинок, колективні виступи. Культурно-дозвіллева діяльність спрямована на всебічний розвиток особистості, оскільки суспільно організована культурно-дозвіллева діяльність здійснює постійний позитивний вплив на людину, створює умови для розвитку потреб, інтересів, формування ціннісних орієнтацій. Культурно-дозвіллева діяльність є способом соціалізації особистості, такий процес триває все життя, він стає особливо ефективним в умовах функціонування культурно-дозвіллевої системи і ґрунтується на принципі безперервності та спадкоємності форм дозвілля.

З огляду на науковий доробок вчених (А. Капської, О. Карпенко, С. Когут, Л. Міщик, В. Приходько та ін.) визначено структурні компоненти майбутньої готовності соціальних педагогів до організації культурно-дозвіллевої діяльності учнів ЗСО: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний.

РОЗДІЛ II. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

2.1. Розвиток мотиваційного та креативного ставлення у майбутніх соціальних педагогів для організації культурних та рекреаційних заходів

Першою педагогічною умовою підготовки соціальних педагогів щодо організації культурно-дозвіллевої діяльності учнів закладів середньої освіти є розвиток вмотивованого та творчого ставлення студентів до організації культурно-дозвіллевої діяльності учнів ЗСО.

Перша педагогічна умова передбачала використання проектних технологій (індивідуальні проекти та їх захист); інцидентних методів, ситуативно-рольових ігор, консиліумів, розбір кейс-проектів; включення різних методів, прийомів і технологій: розробити річний план соціально-педагогічної роботи під час канікул; авторських педагогічних майстерень; спеціальних навчально-методичних та інформаційних ресурсів, які забезпечували традиційний та дистанційний освітній процес, спрямований безпосередньо на процес підготовки соціальних педагогів до організації культурно-дозвіллевої діяльності учнів ЗСО.

Науковці постійно шукають перспективні технології підготовки майбутніх соціальних педагогів. Не можна не погодитися з думкою вчених про важливість практичної спрямованості навчання, підвищення ролі досвіду, вміння застосовувати знання на практиці. Орієнтуватися на результати навчання необхідно не як на суму отриманих знань, а як на вміння вирішувати професійні завдання, діяти в різних проблемних ситуаціях. Розвиток особистості значною мірою залежить від досвіду індивіда, який він отримує в процесі взаємодії з природним і соціальним середовищем [65].

Представники біхевіористського підходу вважають, що середовище визначає розвиток особистості, а більшість типів поведінки здобувається

шляхом навчання, яке трактується як процес зміни поведінки індивіда внаслідок придбання особистого досвіду або практики. Прихильники теорії навчання розглядають розвиток особистості як поступове накопичення досвіду, знань, умінь і навичок. Тому один із засновників цього напрямку Дж. Уотсон вважав, що людина стає тим, ким навчився бути [65].

Іноземні педагоги-наставники в практичній підготовці студентів використовують прийоми простого копіювання або спостереження за роботою вчителя та імітації окремих дій і навчання на досвіді за допомогою спільної участі в діяльності, аналізу та узагальнення зробленого [71].

Навчання та досвід – найбазовіші блоки особистості лягли в основу положень основних мотивів індивідуальної теорії особистості А. Адлера [57], серед яких слід звернути увагу на такі, як усвідомлення діяльності людини, що зробило під впливом. творчі здібності особистості; уявлення про те, що поведінка людини зумовлена соціальним контекстом суспільних відносин співпраці; визначення категорії стилю життя («життєвого плану»), яка складається із сукупності характеристик, стилю життя, поведінки, звичок і створює унікальну картину життя людини.

Такий підхід відповідає основним принципам педагогічної системи американського філософа і педагога кінця XIX – початку XX ст. Дж. Дьюї: врахування інтересів учнів, навчання через дії, пізнання та знання в результаті вирішення проблем, творча вільна робота та співпраця. Відповідно до його концепції, зміст повинен бути інтегрований із постійно зростаючим досвідом [65].

Дж. Дьюї об'єднав ідеї ранніх прагматиків у систему, яку назвав інструменталістичною. Одним із основних його положень є навчання і виховання, яке повинно здійснюватися не в теоретичних і абстрактних формах, а шляхом виконання практичних завдань; у навчальному процесі необхідно спиратися на активність учнів, всебічно її розвивати і заохочувати. Дж. Дьюї проголосив основні поняття «досвід» прагматизм і «бізнес» основою навчального процесу [37].

Серед ідей Дж. Дьюї, пов'язаних з освітою, важливим є навчання та отримання знань на активній, а не пасивній основі, а найважливішим завданням учителя є активізація учнів [30].

Такої ж позиції дотримувався В. Сухомлинський, який писав: «Шлях від розуміння фактів, предметів, явищ до глибокого розуміння абстрактної істини (правил, формул, законів, висновків) лежить через практичну роботу, яка саме й одержується. » [23]. Практична підготовка формує в студентів здатність до саморозвитку, самореалізації та особистісного вдосконалення [171].

О. Кривильова [14] вважає найважливішими принципами підготовки майбутніх соціальних педагогів залучення до перспективних моделей педагогічного досвіду та пошук свого в різних видах практики; особистісно орієнтована взаємодія учасників; створити творчу атмосферу; гуманізація в менеджменті; технологія навчального процесу.

Особливістю діяльності студентів є їх активність як суб'єктів навчання, здатність до рефлексії, до морального вибору в проблемних ситуаціях; усвідомлення власної значимості для інших, відповідальність за результати діяльності, участь у відповідальності за природні та суспільні явища; здатність не тільки адаптувати світ речей та ідей, а й продукувати їх, перетворювати, створювати нові, самостійно визначати їх у необхідних ситуаціях; незалежність означає не ігнорування зовнішніх впливів, а формування думок, переконань, мотивів, їх коригування та зміни; спрямованість на здійснення самоосвіти, здатність до самооцінки, самоаналізу, саморозвитку, самовизначення, самовизначення тощо; володіння важливими індивідуальними та процесуальними характеристиками (різноманітність навичок, самостійність, творчий потенціал тощо), унікальність, як основа плідних міжособистісних стосунків і спонукає до прагнення до взаємодії, співпраці, спілкування [38].

Однією з головних особливостей навчальної діяльності є те, що навчається не тільки суб'єкт, а й її об'єкт. Це пояснюється тим, що метою

навчальної діяльності є зміна самого суб'єкта, а не цілей зовнішнього світу чи суб'єктів, які суб'єкта працюють. Зміни у змісті свідчать про засвоєння певних знань і відповідних способів дій [21]. Крім того, знання засвоюються в ситуації, коли здатність до виконання дій доведена до автоматизму і не контролюється свідомістю, тобто алгоритм дій засвоюється на підсвідомому рівні [10].

Реалізація вмотивованого підходу до формування особистості соціального педагога в майбутньому забезпечується в процесі позааудиторної роботи, що є одним із ефективних шляхів професійно-педагогічної підготовки. Як показують дослідники цієї проблеми [24], друга половина ХХ століття позначена розквітом позааудиторної роботи у вищих навчальних закладах України. Ще 1918 року, читаючи лекції в Київському університеті, Софія Русова[42] зазначала, що навіть найкращий навчальний заклад без позашкільної освіти не матиме значних, корисних наслідків.

Починаючи з другої половини ХХ століття в ЗВО України позааудиторна робота проводиться переважно за такими напрямками:

- соціокультурний, пов'язаний із сприянням студенту визначити його статус як особистості, через активну участь у системі суспільних відносин, зростання престижу й авторитету, виконання різних соціальних ролей, участь у трудовому, соціально-політичному, моральному вирішенні питань . проблеми суспільства;

- художньо-естетичний, який забезпечує виховання в цьому напрямі та формування особистості, здатної до саморозвитку і самовдосконалення, утвердження своєї художньо-естетичної культури на кращих надбаннях національної та світової культури, сприяє розвитку вміння примножувати культурні та мистецькі традиції свого народу;

- науково-дослідницька – вона передбачає залучення дітей та молоді до наукових досліджень, до пошукової діяльності, до поширення наукових знань та як до інструменту творчого пізнання світу;

- природознавство, яке забезпечує засвоєння знань про навколишнє природне та суспільне середовище, що сприяє усвідомленню себе частиною природи та дає можливість постійного спілкування з нею; вплив на формування екологічної культури особистості, набуття навичок і досвіду вирішення екологічних проблем; участь у практичній природоохоронній роботі, природоохоронній діяльності щодо збереження довкілля [12; 24].

У ЗВО позааудиторна робота сприяє формуванню особистості соціального педагога, зокрема реалізації продуктивної діяльності в процесі самостійного управління навчальними знаннями та побудови способу дії (Л. Журавська) [69]; стимулювати інтерес до обраної професії (Г. Троцько) [34]; формування потреби у творчій пізнавальній діяльності, підвищення пізнавальної активності та постійного інтересу студентів до навчальних дисциплін, активізація мислення, розвиток пізнавальних здібностей, таких як спостережливість, допитливість, активність здобування та застосування знань, уміння робити приймати самостійні рішення.

З. Курлянд [79] вважає, що зростання ролі позааудиторної та самостійної роботи є однією з найбільших ланок перебудови навчального процесу у вищій школі. На його думку, фахівець не може сформуватися без самостійної роботи. Більшість дослідників наголошують на майбутньому формуванні відповідальності вчителя в процесі позакласної роботи. Л. Корнева [71] приходять до висновку, що вчитель навіть без великих здібностей може бути майстром із утвердженням цієї якості.

У нашому дослідженні ми використовуємо вимоги до позакласної роботи в училищах, визначені Р. Гуревичем[69], а саме: необхідність участі всіх учнів у позакласній діяльності, враховуючи їхні інтереси та здібності; органічна єдність навчально-пізнавальної діяльності; цілеспрямованість, корисна суспільна значущість; підвищення інтересу до всіх позакласних заходів, що сприяє зміцненню дисципліни, що вивчається; підвищення ролі самих студентів, органів студентського самоврядування; наявність навчальних матеріалів, їх відповідність віку учнів, рівню їх розвитку;

орієнтація на професію; виражати різні види позакласної роботи: індивідуальну, групову, масову; поєднання добровільної участі учнів у позааудиторній роботі з обов'язковістю її проведення; самостійність, що сприяє розвитку творчої особистості.

Дослідники також визначили різні параметри класифікації самостійної позааудиторної роботи. Зокрема, В. Козаков[54] класифікує її за стратегією організації та поділяє на діяльнісний та особистісно-орієнтований; за типом організації, з чіткими обмеженнями щодо студентської та позаштатної наукової роботи; за видом діяльності, включаючи пізнавальне, рефлексивне, формуюче навчання; за способами проведення, що передбачає участь або відсутність викладача; за функціями, коли визначає пізнавальну, виховну, розвивальну, прогностичну, диференційовану, контрольовану, вимірювану, оцінну, мотиваційну, виховну, розвивальну.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури вчені визначають [22; 24] завдання позакласної роботи, що полягають у формуванні соціально-громадського досвіду особистості, розвитку, стимулюванні та реалізації духовно-творчого потенціалу, створенні системи пошуку, розвитку та підтримки молодих талантів і обдарованих дітей до еліти для утвердження творчості та науки в різних сферах суспільного життя; причетність до особистісно значущих соціокультурних цінностей, потреба в яких не передбачена системою базової освіти; у професійному самовизначенні; у розвитку психофізичних можливостей, зміцненні здоров'я, підтримці високої працездатності під час навчання та майбутньої роботи; виховання вольових якостей, формування активної життєвої діяльності, здорового способу життя засобами фізичної культури і спорту.

Г. Троцько [62] зазначає чіткі відмінності позааудиторної роботи від навчального процесу, визначаючи її як особливу форму організації життєдіяльності студента, і викладає її суть у таких положеннях:

1) що позааудиторна робота є не доповненням до виховної роботи у ВНЗ, а важливою частиною формування особистості соціального педагога в

майбутньому. Вона спрямована на забезпечення потреби особистості в самостійній творчій діяльності відповідно до її інтересів, стимулювання її творчого самовдосконалення та задоволення потреб у професійному самовизначенні. Сутність позааудиторної роботи є однією зі складових української системи освіти та засобом визначення особистості фахівця специфікою її функціонування, а саме: диференційованістю, динамічністю, гнучкістю, мобільністю, варіативністю, доступністю тощо. ;

2) позааудиторна робота — це постійний процес, у якому досягаються виховні цілі та розвивається учень. Воно не може мати фіксованого терміну виконання і постійно переходить від одного етапу до іншого, від створення умов, що сприяють творчій активності учнів, до забезпечення їх співпраці у творчому процесі та самостійної творчості, що породжує потребу особистості у більшій творче відчуття світу. ;

3) позааудиторна робота, яка здійснюється у ЗВО у процесі проведення різноманітних заходів, у діяльності клубів, організацій, покликаних сприяти соціальній адаптації особистості в реальному житті, розглядається як найбільш демократичний і гнучкий спосіб участі студентства в громадському житті;

4) позакласна робота дозволяє учням реалізувати свої нахили, здібності, інтереси, формувати соціально-громадську активність [41, 34-35].

Підготовлений до роботи з дітьми соціальний педагог повинен вміти швидко приймати нестандартні рішення, діяти самостійно та творчо. Е. Торренс [30] стверджував, що творчі люди відчують незадоволеність і неадекватність своїх знань, чутливість до відсутніх елементів і незгоду, самовпевненість і почуття гумору. Вони краще переносять невизначеність і вміють відстоювати свою думку.

Ефективність позааудиторної роботи досягається за рахунок покращення співвідношення результатів навчання та витраченого часу. І. Сулим-Карлір[20] розробила критерії ефективності самостійної роботи, а

саме: якість знань; рівень сформованості навичок; витрачений час; Система контролю самостійної роботи.

Позааудиторна робота у ЗВО повинна мати професійне спрямування [41]. Професіоналізм позааудиторної роботи, на думку С. Вітвицької[39], включає, з одного боку, «спеціалізацію», тобто врахування деталей факультету, а з іншого — педагогіку, яка враховує загальнопрофесійний профіль соціальної педагогіки, що забезпечує всю систему виховної роботи у ЗВО, широко використовуючи приклади з професійної діяльності.

Л. Кондрашов [98] професіоналізацію позааудиторної роботи трактує як створення навчальних і виховних ситуацій з урахуванням педагогічної діяльності, які вимагають від студентів самостійності, вольових якостей та емоційного настрою на вирішення запропонованих завдань. Згідно з його позицією, за умов належної організації позааудиторної роботи студенти мають можливість отримати практичний досвід, сформувати навички самостійних дій, виробити власний педагогічний стиль. Позааудиторна робота забезпечує активну громадсько-педагогічну позицію студентів з урахуванням їх інтересів. Важливою умовою таких результатів є зв'язок позакласної роботи з навчальною.

У наукових працях зазначається, що участь людини в різних видах діяльності сприяє її всебічному розвитку. На це має бути спрямована й позакласна робота учнів. Серед основних її форм – домашня робота, дослідницька робота, безпосередня участь у конференціях, олімпіадах, іграх, педагогічна практика, участь у гуртковій роботі, робота в літньому оздоровчому таборі для дітей, керівництво гуртком чи відділенням. у школі, будинках творчості, організація конкурсів, диспутів, спільних занять, допомога соціальних служб [9;13;33].

У сучасних ЗВО впроваджуються перевірені часом культурно-дозвіллієві практики, а також нові види позааудиторної роботи зі студентами, такі як гуртки, об'єднання, козацькі товариства, різноманітні змагання, лицарські турніри; наукові, літературні, мистецькі гуртки, студії; дискусії,

зустрічі суперників, вечори запитань і відповідей; усні журнали, «збірки», громадсько-політичні та політичні клуби; творчі зустрічі з видатними людьми України та за кордоном; виставки робіт, відвідування музеїв, наукових бібліотек; зустрічі з майстрами сцени, кіно, театру [75].

Досить важливим напрямком позааудиторної діяльності студентів залишається соціально-педагогічний. Г. Троцько[62] поняття «соціально-громадська діяльність» трактує як «діяльність і використання її результатів, що має соціальний характер за змістом і засобами життя: суспільна діяльність і суспільне використання». Автор підкреслює чинники, що визначають соціальний характер будь-якого виду діяльності: по-перше, її змістом має бути суспільний продукт, по-друге, вона має набувати соціального значення.

Науковці зазначають, що громадська активність, як частина громадської діяльності, відбувається в таких напрямках: організаційна робота (участь у виборних органах студентського самоврядування); політичні (підготовка та проведення переговорів, конференцій з актуальних політичних питань; участь у виборчих кампаніях, агітаційна робота серед населення тощо); екологічні (заходи, спрямовані на оздоровлення та екологізацію довкілля); керівна робота (нагляд за школами, гуртками тощо); культурні (мистецькі заходи, творчі вечори, відвідування театрів); спорт (участь у змаганнях, університетах тощо) [18].

Громадська діяльність покликана закріпити отримані студентами знання та використати їх. Сприяє розвитку здібностей і практичних навичок, головним чином організаторських, відіграє важливу роль у вихованні самих студентів, розвитку їх активності та творчого ставлення до праці та участі студентів у самостійній роботі [19].

Перед студентами, які займаються громадською діяльністю, стоять такі завдання:

- 1) ознайомитися з дитячим закладом, з конкретними формами виховної роботи;

2) усвідомити вимоги, які ставить життя перед учителем і освітою, а також основні проблеми у вихованні підростаючого покоління;

3) набути початкових навичок виховної роботи з дітьми та використовувати для цього теоретичні знання;

4) формувати педагогічну спрямованість [11].

Під час роботи студенти набувають уміння вивчати дітей, спостерігати й аналізувати педагогічні явища чи ситуації, а також вчинки дітей і свої власні, ставити перед собою навчальне завдання та знаходити ефективні шляхи його вирішення. Вчать працювати з колективом, керувати ним, налагоджувати правильні стосунки з дітьми, застосовувати індивідуальний підхід у процесі виховної роботи. Усе це стає основою для розвитку важливих умінь, що неможливо зробити без самостійної роботи з учнями [17].

Очікування та цінність видів громадської діяльності встановлюються за змістом і напрямками залежно від виконання основних педагогічних вимог, таких як тісний зв'язок із життям суспільства; узгодженість з навчально-виховним процесом, підпорядкованість його цілям і завданням; організація громадської діяльності студентів на творчій основі; участь усіх учнів у різноманітній цілеспрямованій громадській діяльності [18].

На нашу думку, як і О. Гончарука [56], успішність майбутньої професійної підготовки фахівців з організації культурно-дозвілєвої діяльності забезпечується вихованням у студентів інтересу до самоосвіти та систематичного, цілеспрямованого розвитку здатності керувати власним професійним зростанням, уміння систематично поповнювати набуті знання, використовувати новітні досягнення сучасної науки та розвиток розумових здібностей особистості. Використання в процесі складових системи професійного навчання різноманітних форм і методів особистісно-професійного зростання, формування навичок самовдосконалення для формування професійної майстерності в цілому, організації дозвілля дітей зокрема.

При участі студентів у соціально-педагогічних формах позааудиторної роботи необхідно акцентувати увагу на розвитку їхнього критичного мислення, уміння імпровізувати, працювати самостійно, творчо вирішувати проблеми, які виникають у діяльності майбутніх спеціалістів. Слід також враховувати, що ефективність підготовки учнів до вправи безпосередньо залежить від рівня їхньої активності в цьому процесі.

Отже для подолання проблеми багатьох студентів щодо відсутності досвіду роботи з дітьми у сфері дозвілля, ми вважаємо ефективним використання можливостей позааудиторної роботи в рамках розвитку мотиваційного ставлення та креативності студентів до організації культурно-дозвілєвої роботи серед учнів ЗЗО. Саме таким чином можна реалізувати мотиваційно-ціннісний критерій у підготовці майбутніх соціальних педагогів.

2.2. Коригування змісту професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів на основі максимального врахування особливостей культурно-дозвілєвої діяльності

Аналіз наукових праць підтверджує, що успішність професійної підготовки у вищому навчальному закладі залежить не лише від рівня знань студентів, а головним чином від правильної організації навчального процесу. Такі дослідники, як: Д. Ельконін, В. Давидов, В. Рєпкін, С. Максименко, О. Дусавицький, А. Капська наголошують на тому, що змістом навчання у ЗВО є теоретичні знання, які є основою культурного усвідомлення та мислення, а і їх практична реалізація. Здобуваючи вищу освіту, молоді люди здійснюють специфічну культурну діяльність для набуття знань і навичок, розуміння суспільних процесів, формування свого внутрішнього життя, набуття здатності теоретично мислити (роздуми, планування, аналіз) і працювати.

Слід зазначити, що формування вміння логічного аналізу науково-навчальних джерел інформації культурологічної тематики є одним із

важливих завдань культурологічної освіти, яке впливає на підготовку студентів до самостійної навчальної діяльності. Повноцінна самостійна робота студентів у процесі професійної підготовки базується на певному рівні розвитку теоретичного мислення. Тому невід'ємною складовою навчального процесу організаторів дозвілля є їх уміння аналізувати й узагальнювати, а головне – практично застосовувати їх у самостійній навчальній діяльності.

Сьогодні у вищій школі навчальний процес здебільшого орієнтований на засвоєння студентами певної суми знань, хоча поширюються різноманітні інноваційні методи навчання. Водночас метою сучасної освіти є професійна підготовка фахівця, здатного критично аналізувати навколишнє середовище, себе та інших, здатного коригувати свою поведінку та знаходити можливості для самореалізації в нових умовах. На думку українських вчених, унаслідок розбіжності між метою освіти та метою культури, як кінцевої форми існування людини, виникають методологічні парадокси, протиріччя та стереотипи, для подолання яких необхідні адекватні концепції та методи, визначені соціологія . - культурний зміст філософії освіти [10].

Студенти готуються до організації культурно-оздоровчої діяльності через здійснення навчально-виховного процесу. За тлумаченням С. Гончаренка, під «підготовкою» він розуміє кількісні та якісні зміни за критеріями готовності і що це «здійснення педагогічного впливу – доцільна педагогічна організація життєдіяльності учнів, у процесі якої формується педагогічний вплив на виховання учнів». вони отримують необхідні особистісні кваліфікації, знання, навички та звички» [53].

Проводячи дослідження в цьому напрямі, О.Голік звертає увагу на його важливість:

- методи і форми організації пізнавальної та практичної діяльності студентів ведуть до усвідомлення особливостей і засвоєння ними способів реалізації функцій дозвіллевої діяльності, зокрема сучасних освітньо-педагогічних технологій;

- поетапне формування готовності майбутніх соціальних педагогів до організації позааудиторного дозвілля;

- оновити зміст професійних знань щодо основ організації позакласного дозвілля;

- використовувати набуті знання, компетентності та вміння під час роботи зі старшокласниками загальноосвітніх навчальних закладів [52, 5-6].

Підготовку спеціалістів із здійснення анімаційної діяльності вивчали Л. Волик, В. Кірсанов, Т. Лесіна, В. Плотнікова, І. Шульга. Дослідженням можливостей анімації щодо подолання окремих соціально-педагогічних проблем займалися Т. Дедурін, М. Петрова, Л. Сайкіна, Л. Тарасов, О. Чернишенко, Н. Ярошенко та ін. Р. Азарова, І. Петрова, С. Пішун, С. Скляр, Н. Цимбалюк та інші вчені розглядали дозвілля як простір позитивного соціального розвитку особистості. Проте, на нашу думку, досі не вистачає ефективної моделі підготовки соціальних педагогів, здатних плідно працювати у сфері дозвілля як складової соціокультурного простору.

Підсумовуючи вищесказане, наголосимо, що від якості та рівня професійної підготовки соціальних педагогів залежить якість та художній рівень різноманітних форм організації дозвілля дітей та молоді. Процес професійної підготовки соціальних педагогів визначається сутністю соціально-педагогічної діяльності, її цінностями та характеризується метою, завданнями, змістом, технологією навчально-виховного процесу, характером взаємодії викладачів і студентів [6].

Цілеспрямованість і систематичність також ґрунтуються на логічній послідовності процесу підготовки соціальних педагогів у майбутньому щодо організації учнів ЗСО; заохочення прагнення фахівців до підвищення професійної культури у сфері дозвілля; чітко організувати міжпредметні зв'язки та завершити різні види професійної підготовки – навчальну, дослідницьку, виховну, практичну та самоосвітню в контексті організації КДД учнів загальної середньої школи.

Системність професійної підготовки студентів щодо організації КДД учнів ЗСО забезпечується змістовно-логічними зв'язками між його окремими компонентами на кожному освітньому ступені (бакалавр, магістр).

Нам дуже імponує позиція Л. Артюшкіної, яка зазначає, що соціальна педагогічна підготовка здійснюється у вищому навчальному закладі для організації культурно-дозвілєвої діяльності за такими напрямками:

- збагатити загальну та професійну культуру соціального педагога якостями, пов'язаними з розвитком його креативності. Творча особистість соціального педагога повинна володіти, перш за все, такими рисами: високим рівнем моральної свідомості, постійним пошуком максимально оригінального вирішення поставлених завдань, творчим стилем мислення, здатністю бачити проблему, творчою уявою, прагненням до досягнення ефективного результату, високий рівень загальної культури;

- формування професійної компетентності з організації дозвілля дітей та молоді на курсах блоку професійно орієнтованих навчальних дисциплін за освітньо-професійним рівнем «Бакалавр». Професійна підготовка має сприяти розумінню майбутнім соціальним педагогом особистості дитини, її проблем, умінню взаємодіяти з нею в різних ситуаціях, спонукати до дії, ініціативи та творчості. Соціально-педагогічним пріоритетом у соціально-педагогічній роботі з дітьми та молоддю має бути індивідуальний підхід, цілеспрямована спрямованість дозвілєвої діяльності, спрямованість на зміцнення внутрішнього світу особистості;

- розвивати професійну компетентність майбутніх соціальних педагогів щодо організації дозвілля дітей та молоді в період соціально-педагогічної практики;

- участь майбутніх соціальних педагогів у волонтерській роботі, спрямованій на реалізацію культурно-дозвілєвих програм і проєктів;

- підготувати та написати курсові та дипломні роботи. У цьому випадку педагогічна позиція у майбутніх учителів формується як стійка

система взаємовідносин, що дозволяє охарактеризувати майбутнього вчителя як професіонала, особистість і громадянина [8].

Варто також звернути увагу на висновки Н. Янц [30] щодо підготовки фахівців з соціальної педагогіки першого рівня вищої освіти («бакалавр»), який зазначає, що підготовка майбутніх соціальних педагогів до організації ККД серед учнів ЗСО відбувається в три етапи:

Перший – мотиваційно-цінний, пов'язаний з інформуванням майбутніх соціальних педагогів про проблему організації дозвілля дітей та молоді в процесі загальної підготовки в рамках державного стандарту освіти під час вивчення таких навчальних дисциплін: «Вступ до спеціальності», «Сутність соціалізації особистості», «Соціальна педагогіка» та ін. На цьому етапі студенту допомагають вирішити професійні завдання.

Другий – діяльнісно-орієнтаційний, пов'язаний з поглибленням знань про особливості соціально-педагогічної діяльності в культурно-дозвіллевій сфері. При вивченні курсів «Технологія соціально-педагогічної діяльності», «Основи соціально-педагогічної кейс-роботи», «Соціальна робота у сфері вільного часу» та ін., під час соціально-педагогічної практики, при написанні курсових робіт. Студент дізнається про групи професійних завдань, які йому належить вирішити.

Третій етап – рефлексивно-оцінювальний – самостійна робота студентів під час практики; участь студентів у наукових проектах, підготовка дипломної роботи з проблеми організації дозвілля. На цьому етапі у студентів формується професійна готовність до майбутньої професійної діяльності. Завдання, які повинен розв'язувати соціальний педагог у ролі сценариста чи режисера, визначають організаційно-методичні аспекти підготовки майбутнього фахівця до сценаристової та режисерської діяльності, а саме:

- створювати можливості для виявлення та розвитку особистих творчих якостей усіх учнів шляхом використання активних методів

навчання, поєднання теоретичного навчання, практичних видів роботи та навчальної практики;

- наявність спеціально розробленого методичного забезпечення майбутніх соціальних педагогів, пов'язаного з діяльністю в культурно-дозвіллевій сфері, яке включатиме тематичний план, навчальну програму, навчальні посібники та методичні рекомендації; забезпечити застосування принципів підготовки майбутніх соціальних педагогів до діяльності в культурно-дозвіллевій сфері.

Особлива роль у підготовці соціальних педагогів відводиться соціально-педагогічній практиці. Це дуже важливо, тому що соціально-педагогічна робота по суті є практичною діяльністю. Під час практики перевіряється рівень засвоєння знань та сформованість умінь і навичок студентів. Завдяки практиці можна усвідомити особливості соціально-педагогічної роботи на сучасному етапі розвитку суспільства, і в результаті у студентів формується реалістичний підхід до майбутньої діяльності [44].

Вивчення та узагальнення освітніх програм щодо соціально-педагогічної практики дає підстави стверджувати, що особливостям соціально-педагогічної діяльності в культурно-дозвіллевій сфері приділяється найбільша увага в завданнях літньої педагогічної та виховної практики. Під час цих практик студенти беруть участь в організації дозвілля школярів та молоді, готують та проводять разом зі студентами виховні заходи, розробляють та реалізують власні сценарії різножанрових театралізованих вистав.

Тому з метою модернізації змісту підготовки соціальних педагогів, враховуючи особливості культурно-дозвіллевої діяльності студентів, зміст зазначених дисциплін доповнюється спеціальними темами та питаннями, які забезпечували формування знань про закономірності розвитку та соціального становлення особистості; завдання, зміст, принципи, форми і методи навчання під час дозвілля студентів; вікові та індивідуальні особливості дітей та молоді; характеристика виховної роботи з

важковиховуваними дітьми; соціально-психологічні основи профілактики злочинності; педагогічне керівництво дитячими та молодіжними організаціями, методика вивчення особистості дитини; особливості життя та охорони здоров'я учнів у літніх оздоровчих закладах, під час літніх канікул в цілому; організація самоврядування в дитячому колективі. Це сприяло цілеспрямованому становленню системи знань (психолого-педагогічних, методичних, спеціальних) соціальної педагогіки для ефективної організації культурно-дозвілєвої діяльності.

Тому підготовка майбутнього соціального педагога до культурно-дозвілєвої діяльності є багатоплановим процесом, який забезпечується створенням необхідних умов для оволодіння професійними знаннями, вміннями, навичками та професійним досвідом з метою формування особистісно-професійного інструментарію із знання відомостей про форми, методи, необхідні для успішної організації КДД.

Ефективність професійної підготовки, на нашу думку, значною мірою залежить від створення умов для виявлення та розвитку особистих творчих якостей кожного студента. Учень, якому на заняттях відведена лише роль спостерігача, не зможе заохочувати творчу діяльність інших. При підготовці соціальних педагогів до організації художньо-творчої діяльності дітей та молоді слід використовувати освітні технології, які сприяють засвоєнню конструктивного досвіду (технології проблемного навчання; навчання на основі пошуково-дослідницької діяльності учнів; формування власного досвіду студентів, організація взаємодії студентів з викладачами та з практиками соціальної педагогіки; заохочувати активність учнів; навчання їх моделюванню кейсів, діагностичним технологіям; соціально-педагогічна підготовка, що сприяє розвитку професійного мислення; індивідуальний стиль, потреба в самоосвіті та розвитку; проектна технологія, сучасні інформаційні технології).

Проведений аналіз теорії та практики соціально-педагогічної професійної підготовки до роботи з організації культурно-дозвілєвої

діяльності дозволив О. Богатирьовій [24] висунути положення про те, що ефективність цього процесу залежить від вирішення таких завдань:

- розробити пакет нормативно-правового регулювання щодо організації процесу професійної підготовки соціальних педагогів до роботи з організації культурно-дозвілєвої діяльності;

- забезпечити його цілісність, тобто. не механічне збільшення елементів, що його складають, а глибока інтеграція всіх освітніх підсистем і процесів;

- розроблення освітньої програми підготовки в контексті потреб професійного профілю організатора культурно-дозвілєвої діяльності, визначеного якісними характеристиками спеціальності «Соціальна педагогіка» та кваліфікаційними вимогами до особистості відповідного спеціаліста;

- використовувати інноваційні педагогічні технології.

Враховуючи проблеми професійної підготовки студентів у вищих педагогічних навчальних закладах, М. Галанова [47] акцентувала увагу на формуванні професійно-суб'єктної позиції майбутніх соціальних педагогів у процесі педагогічної практики. Вона вважає за доцільне визначити стрижневу професійно-суб'єктну позицію студента, формування якої починається з усвідомлення особистісної значущості професійно-педагогічної діяльності; розробити технологічне забезпечення та створити організаційно-педагогічні умови, що дозволяють поступовий перехід від об'єктивного до суб'єктивного рівня формування зазначеного сайту в процесі педагогічної практики.

У цьому напрямі є дослідження М. Широкової [65, с. 5]. Доведено, що ефективність професійної підготовки студентів під час педагогічної практики залежить від кількох факторів:

- визначення його місця і ролі в здійсненні цілісного навчально-виховного процесу, у розвитку значущих професійних якостей особистості

майбутніх майстрів професійного навчання та формуванні їх професійно-педагогічної культури;

- розробити теоретичну модель, обрати етапи практики та визначити їх функціональну роль у професійно-методичній підготовці студентів;

- визначити зміст і взаємозв'язок психолого-педагогічної та методичної складових професійної підготовки студентів;

- розроблення методичного комплексу, який включатиме програму практики, методичну практику для студентів, методичні завдання та щоденник практиканта, а також тести та анкети для визначення рівня професійної майстерності.

На нашу думку, для підготовки майбутніх соціальних педагогів до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів загальноосвітніх навчальних закладів, як інноваційної технології професійного вдосконалення, введення в навчальний процес онлайн-курсу «Організація культурного дозвілля» є дуже актуальним. Такий підхід забезпечить у професійне зростання соціального педагога, стане основою знань не лише з відтворення стандартних організаційних методів, а й для інноваційних та творчих умінь професіонала. А також налагодження ефективних комунікаційних стосунків у навчальній групі, вміння працювати з різними джерелами інформації, структурування та подальше використання при вирішенні професійних завдань; розвиток стресостійкості та швидкості прийняття рішень у різних професійних ситуаціях.

Підсумовуючи, зазначимо, що впровадження онлайн-курсу «Організація культурного дозвілля» дало можливість закріпити знання, уміння та навички соціальних педагогів щодо реалізації технологічних аспектів під час організації культурно-дозвілєвої діяльності; системи організації відпочинку та організаційні форми культурно-оздоровчої діяльності учнів загальноосвітньої школи; характеристика організації туристсько-краєзнавчої, гурткової та клубної роботи як форм організації культурно-дозвілєвої діяльності студентів. Під час вивчення онлайн-курсу

студенти оволоділи різними методами організації групового та масового дозвілля студентів, використовуючи інтерактивні, рольові та змагальні ігри під час культурно-дозвілєвої діяльності студентів. Також студентам були запропоновані тематичні семінари («Організація культурно-дозвілєвої діяльності в умовах карантинних обмежень», «Спортивно-оздоровча та туристична діяльність у культурно-дозвілєвій діяльності студентів», «Особливості організації віртуальних заходів», тощо).

Тому ця педагогічна умова формування готовності соціальних педагогів до організації культурно-дозвілєвої діяльності реалізувалася шляхом активного використання інформаційно-комунікаційних технологій, наприклад:

1. Електронний ресурс «Матеріали для скачування»;
2. Віртуальне заняття «Організація культурного дозвілля»;
3. Авторський інформаційний ресурс «Культурно-дозвілєва діяльність у загальноосвітньому навчальному закладі»;

Зокрема, авторський інформаційний ресурс «Культурно-дозвілєва діяльність у загальноосвітньому навчальному закладі» передбачав:

- детальний аналіз досвіду організації культурно-дозвілєвої діяльності студентів на базі різних навчальних закладів;
- участь у вебінарі «Організація культурно-дозвілєвої діяльності в умовах карантинних обмежень»;
- виконання веб-квестів («Організація тематичного свята», «3D-тур музеями світу», «Культурний розвиток особистості соціального педагога в майбутньому», «Застосування сучасних гаджетів в організації культури і дозвілля») (див. Додаток А);
- аналіз сучасних додатків у «Play Market» для організації змістовного дозвілля;
- розробити календарний план культурно-оздоровчих заходів на навчальний рік (див. Додаток Б).

Реалізація цих заходів сприяла оволодінню студентами методикою організації культурно-дозвіллевої діяльності учнів в онлайн-форматі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей; формування вміння прогнозувати розвиток особистості кожного учня та групи в цілому; стимулювало навчально-пізнавальну діяльність майбутніх соціальних педагогів, активізувало їх творчу діяльність, сприяло самоосвіті та педагогічній рефлексії.

Висновки до другого розділу.

У другому розділі встановлено педагогічні умови підготовки майбутніх соціальних педагогів до організації культурно-дозвіллевої діяльності учнів ЗСО.

За результатами аналізу психолого-педагогічних досліджень виявлено та обґрунтовано стан розробленості проблеми підготовки майбутніх соціальних педагогів до організації культурно-дозвіллевої діяльності учнів загальноосвітньої школи. Виявлено та обґрунтовано педагогічні умови формування готовності майбутніх соціальних педагогів до організації культурно-дозвіллевої діяльності учнів: розвиток мотиваційно-творчого ставлення до організації культурно-дозвіллевої діяльності учнів ЗСО; коригування змісту професійно-педагогічної підготовки студентів на основі максимального вивчення аспектів культурно-дозвіллевої діяльності; залучення студентів до он-лайн діяльності в культурно-дозвіллевому форматі.

З цією метою здійснено опис основних підходів до реалізації підготовки студентів до організації культурно-дозвіллевої діяльності учнів: електронний ресурс «Матеріали для скачування»; віртуальне заняття «Організація культурного дозвілля»; авторський інформаційний ресурс «Культурно-дозвіллева діяльність у загальноосвітньому навчальному закладі».

РОЗДІЛ III. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

3.1 Результати аналізу стану готовності майбутніх соціальних педагогів до організації культурно-дозвілєвої діяльності в закладах середньої освіти

Мета експериментального дослідження було науково підтвердити ефективність педагогічних умов щодо підготовки майбутніх соціальних педагогів до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів ЗСО.

Завдання експериментального дослідження:

1) експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов щодо підготовки соціальних педагогів до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів ЗСО;

2) визначити найбільш ефективні технології, форми і методи формування готовності майбутнього соціального педагога до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів ЗСО;

3) опрацювати результати експериментальних досліджень, узагальнити їх і сформулювати висновки.

Відповідно до мети та завдань магістерської роботи розроблено програму та методику проведення педагогічного експерименту, в якому використано декілька методів: теоретичний – аналіз, синтез, узагальнення, систематизація, порівняння, абстрагування, конкретизація, моделювання, вивчення передового педагогічного досвіду; емпіричні – опитування (анкетування, інтерв'ю); спостереження, тест, експертна оцінка, педагогічний експеримент, обробка математичних і статистичних даних для проведення кількісного та якісного аналізу результатів педагогічного експерименту, їх перевірки та перевірки достовірності.

Експериментальне дослідження ефективності реалізації конкретних педагогічних умов щодо підготовки майбутніх соціальних педагогів до

організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів загальноосвітньої школи здійснено за допомогою спеціально організованого педагогічного експерименту, під яким вчені розуміють внесення принципово важливих та нових змін у навчальний процес відповідно до мети та завдань роботи.

Програма експериментальної роботи включала:

1) аналіз стану підготовки майбутніх соціальних щодо організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів загальної середньої школи;

2) вибір бази для дослідно-експериментальної роботи, забезпечення вчителів навчально-методичними засобами та методичними рекомендаціями щодо програмного забезпечення та проведення педагогічних експериментів;

3) визначити критерії, показники та рівні готовності майбутнього соціального педагога до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів загальної середньої школи;

4) організація експерименту, визначення вибірки, репрезентативної для ряду досліджуваних явищ і процесів;

б) провести констатувальний експеримент серед студентів щодо рівнів сформованості їх готовності до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів загальної середньої школи;

7) проведення формувального етапу експерименту, інтерпретація отриманих результатів: кількісний та якісний аналіз результатів експерименту, опис отриманих результатів та їх інтеграція в навчальний процес, визначення ефективності експериментальної роботи.

До педагогічного експерименту було залучено 308 студентів, з яких сформовано контрольну (КГ – 152 студенти) та експериментальну (ЕГ – 156 студентів) групи.

На основі анкетування, тестування, спостереження за студентами під час занять з фахових дисциплін, а також завдяки використанню діагностичних методик («Мотивація досягнення успіху» (Т. Елерс), «Методика вивчення причин дій навчання студентів» (А. Реан, В. Якунін)), тест «Професійні стосунки в колективі» (за методикою К. Томаса),

опитувальник «Комунікативні та організаторські схильності» (за методикою В. Синявського та Б. Федоришина визнач. вихідний рівень готовності учнів до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів.

Опитуванням (анкетування, бесіда, біографічне інтерв'ю) вдалося охопити велику кількість об'єктів дослідження, отримати значний емпіричний матеріал, який дав змогу встановити основні тенденції досліджуваного явища. Це метод отримання інформації шляхом використання відповіді (відповідей) опитуваного на запитання дослідника.

Метод контент-аналізу передбачав ретельне вивчення змісту текстових матеріалів, тобто детальних робіт студентів. Ми керувалися методологією традиційного методу аналізу документів, який базується на розумінні тексту, логічному, глибокому висвітленні теми. Найбільшою мірою ми зосередилися на виявленні параметрів контексту, реального змісту, соціального ефекту документа, а також тих висновків, які на основі аналізу документа можна зробити про його автора.

Апробація визначених нами методики, дозволить перевірити їх ефективність і доцільність подальшого впровадження на завершальному та формуальному етапах експериментальної роботи. Зокрема, наявність постійного інтересу до організації культурно-дозвілєвої діяльності, яка має професійні устремління як індикатор мотивації та ціннісний критерій, що дозволить порівняти інтерес та здібності здобувачів вищої освіти з різними кар'єрними можливостями, особливо з кар'єрою соціального педагога. Результати дослідження показали, що творчий рівень виявили 36 респондентів (це 11,68% від усіх респондентів); 111 (36,04%) – продуктивний рівень та 108 (35,06%), базовий рівень діагностовано у 53 респондентів (17,21%) щодо сформованості показників мотиваційно-ціннісного критерію. Ці дані свідчать про те, що в респондентів не сформувався стійкий інтерес до організації культурно-дозвілєвої діяльності, що вони недостатньо мотивовані для організації цього напрямку діяльності.

Проведено діагностику сформованості показників за знаннєво-

пізнавальним критерієм готовності майбутніх соціальних педагогів до організації культурно-дозвілєвої діяльності з метою, перш за все, перевірки успішності сприймання та засвоєння навчальної інформації, яка пов'язана з процесом організації культурно-дозвілєвої діяльності; аспекти роботи з різними категоріями об'єктів соціальної роботи для організації їх культурно-дозвілєвої діяльності; оволодіти організаційними технологіями даної сфери діяльності.

Аналіз результатів контрольного опитування показує, що 40 студентів (це 12,99% від усіх навчалися) виявили творчий, 112 (36,36%) – продуктивний, 111 (36,04%) – репродуктивний та 48 (15,58%) початковий рівень сформованості показників когнітивного критерію готовності до організації культурно-дозвілєвої діяльності.

Проведено діагностику показників професійно-діяльнісного критерію щодо готовності соціальних педагогів до організації культурно-дозвілєвої діяльності за адаптованими методиками.

Отримані результати свідчать про те, що 37 (12,01%) майбутніх соціальних педагогів змогли правильно розв'язати задачі, проявили творчий потенціал, комунікативні та організаторські здібності; 116 (37,66%) – виникли певні труднощі з вирішенням проблеми, не намагаються спілкуватися; 155 (50,32%) – не впоралися з поставленими завданнями, не хотіли чи не могли налагодити контакт.

Результати констатувального експерименту (табл. 3.1) свідчать про те, що в умовах традиційного навчального процесу важко досягти високого рівня готовності майбутніх соціальних педагогів до організації культурно-дозвілєвої діяльності ЗСО.

Таблиця 3.2

Узагальнені результати констатуючого етапу експерименту з визначення рівнів готовності студентів до організації культурно-дозвілєвої діяльності, n=308 (у %)

Критерії	Мотиваційно-ціннісний		Когнітивний		Професійно-діяльнісний	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Групи						
Початковий	17.10%	17.31%	15.79%	15.38%	16.45%	15.38%
Репродуктивний	35.53%	34.62%	34.87%	36.54%	35.53%	34.21%
Продуктивний	35.53%	36.54%	35.53%	37.18%	37.50%	37.82%
Творчий	11.84%	11.53%	13.81%	10.90%	11.84%	12.18%

Отже на констатуючому етапі експерименту було вирішено кілька завдань: студенти були розподілені на КГ та ЕГ; обґрунтовано критерії, показники та рівні готовності студентів до організації культурно-дозвілєвої діяльності; розроблено діагностичний інструментарій; проведено діагностичний зріз, аналіз та інтерпретація його даних.

Наступним етапом педагогічного експерименту став формувальний етап, на якому впроваджувалися педагогічні умови формування готовності студентів до організації культурно-дозвілєвої діяльності в ЗСО.

Результати констатувального експерименту визначили хід формувального експерименту. Змін у кількісному складі учнів та викладачів не відбулося. Формуючий експеримент передбачав перевірку педагогічних умов формування готовності студентів до організації культурно-дозвілєвої діяльності.

В організації освітнього процесу з підготовки майбутніх соціальних педагогів до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів ЗСО застосовувалася велика кількість методів навчання, як традиційних, так і інноваційних.

Результати спостережень дають підстави стверджувати, що в умовах

експериментального навчання в групах студентів починає проявлятися інтерес до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів. Про це свідчить їхня активна участь у виховній діяльності, позитивні емоції, високий рівень концентрації уваги, підвищення готовності студентів до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів загальноосвітньої школи.

Про підвищення мотивації до організації культурно-дозвілєвої діяльності свідчило збільшення кількості запитань студентів до викладача та пошук власних варіантів вирішення тих чи інших проблем. Досить високою була активність студентів під час підготовки до організації культурно-дозвілєвих заходів, вони пропонували різні варіанти вирішення навчальних завдань, більш відповідально та якісно готувалися до проведення виховних заходів.

Важливо, що під час семінарських занять пасивні студенти, які не вирізнялися наявністю розвинутих особистісних якостей, замкнулися в собі, не уникали труднощів, а, навпаки, цікавилися можливістю працювати над ними самостійно, перевірити свої здібності, визначали шляхи самовдосконалення. Активність на дидактико-методичній нараді та під час позааудиторних практик показала певні позитивні зрушення у становленні майбутніх соціальних педагогів.

Після використання соціально-педагогічних форм позакласної роботи ми виявили наступне: 47% студентів переконалися, що працювати з дітьми дуже цікаво і варто витратити на це свій час, 25% - завдяки набутому досвіду повністю змінилися своє ставлення до організації культурно-дозвілєвої діяльності та виявили бажання організувати таку діяльність, 19% респондентів стверджують, що така робота спонукає їх не кидати професію соціального педагога, 5% – у ході позааудиторної роботи перемогли свій страх перед дітьми та педагогічною діяльністю, 4% – попросили дозволу провести ще одним заходом. Варто зазначити, що ніхто зі студентів не залишився байдужим до роботи з дітьми. Навіть ті, хто не проявляв ініціативи під час підготовки до заходу, намагалися взяти активну участь у

заході та допомогти своїм одногрупникам. Крім того, після завершення позааудиторної практики студентам пропонувалося оцінити цінність позааудиторної роботи за десятибальною шкалою. Виявилося, що 36,84% респондентів поставили 10 балів, 9 – 15,79%, 8 – 24,56%, 7 – 7,02%, 6 – 3,51, 5 – 10,53%, 4 – 1, 75% . Низьку оцінку в основному дали студенти, які вже мали досвід роботи з дітьми, тому такий вид діяльності для них не був новим.

Далі продовжилась практична підготовка майбутніх соціальних педагогів. Після проведення виховних заходів для дітей у школі студенти експериментальних груп були підготовлені на зборах значно ефективніше, ніж студенти контрольних груп. Вони розвинули організаторські здібності (31% і, відповідно, 27%), перцептивні (26% і, відповідно, 18%), комунікативні (23% і, відповідно, 21%), навчилися працювати в команді (30% і, відповідно, 18%), вирішення конфліктів (13% і, відповідно, 10%), організація дозвілля дітей (12% і, відповідно, 8%), імпровізація (8% і, відповідно, 6%); покращилися особистісні характеристики, такі як: впевненість, відповідальність, ентузіазм, винахідливість, (18% і, відповідно, 14%), прагнення до самовдосконалення, самоствердження та самореалізації, толерантність, здатність до безпосередньої емоційної та вольової діяльності. вплив на дітей, а також позбувся багатьох ускладнень (26% і, відповідно, 19%).

Аналіз анкет свідчить про зміни, які відбулися в підготовці студентів до організації культурно-дозвілєвої діяльності. Перед проходженням позааудиторної практики студентам було запропоновано відповісти на два запитання: 1) «Чи подобається вам готуватися до практики? Чому?», 2) "Чи впевнені ви в досягненні успіху під час практики? Чому?".

Як показали результати опитування, студенти контрольних груп пояснювали своє незадоволення підготовкою до позааудиторної практики такими причинами: практика пройдена; в іграх і змаганнях залучаються переважно більш комунікабельні і талановиті учні, а слабші залишаються осторонь або їм відводяться другорядні ролі; навчання за допомогою

спостереження часто призводить до відтворення побаченого на практиці. Факторами незадоволення підготовкою до практики студенти експериментальних груп називали: обмежену кількість годин, відведених на опанування курсу «Позашкільна педагогічна практика» та перевантаженість розкладу занять іншими предметами під час підготовки до роботи в таборі; збіг навчально-методичної наради із заліковою сесією.

Осмислюючи отримані результати, варто зазначити, що між студентами експериментальної та контрольної груп існує значна різниця щодо детального опису соціально-педагогічної діяльності. У журналах психолого-педагогічних спостережень по-різному подаються психолого-педагогічні та методичні оцінки виховної роботи. Ця різниця має кількісний і якісний характер: якщо педагогічне оцінювання навчальних ситуацій у творчих роботах студентів експериментальної та контрольної груп (відповідно 82,17% і 59,64% від загальної кількості студентів), то психологічне та методичне оцінювання наявні, в основному, лише у студентів експериментальних груп (46,35% від загальної кількості студентів).

Оцінювання рівня готовності студентів, що відбувалось наприкінці формувального експерименту, підтвердило наші спостереження. Для остаточного визначення рівня готовності студентів до організації культурно-дозвілдової діяльності, ми узгодили отримані дані в результаті проведення всіх видів діагностики.

3.2 Аналіз результатів експериментального дослідження

Переходимо до аналізу результатів формувального етапу експерименту – діагностики рівнів готовності майбутніх соціальних педагогів до організації культурно-дозвілдової діяльності учнів загальної середньої школи за відомими критеріями. Діагностичний інструментарій не змінився.

У таблиці 3.2 наведено результати оцінювання рівня сформованості готовності майбутніх соціальних педагогів до організації культурно-дозвілдової діяльності учнів ЗСО після формувального етапу педагогічного

експерименту за мотиваційно-ціннісним критерієм.

Таблиця 3.2

Рівень сформованості готовності майбутніх соціальних педагогів до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів загальної середньої школи за мотиваційно-ціннісним критерієм (після експерименту)

Рівні	Кількість студентів	
	КГ	ЕГ
Групи		
Початковий	20%	6, 41
Репродуктивний	44%	21.15
Продуктивний	21%	48.08
Творчий	11.84%	24, 3

У таблиці 3.3 наведено результати оцінки рівня готовності майбутніх соціальних педагогів до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів ЗСО після формульовального етапу педагогічного експерименту за когнітивним критерієм.

Таблиця 3.3

Рівень сформованості підготовленості соціальних педагогів у майбутньому щодо організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів загальної середньої школи за когнітивними критерієм (після експерименту)

Рівні	Кількість студентів	
	КГ	ЕГ
Групи		
Початковий	18%	7
Репродуктивний	44%	20
Продуктивний	65%	48
Творчий	25%	25

У таблиці 3.4 наведено результати оцінювання рівня сформованості готовності майбутніх соціальних педагогів до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів загальної середньої школи після формувального етапу педагогічного експерименту за критерієм професійно-діяльнісним.

Таблиця 3.4

Рівень підготовки майбутніх соціальних педагогів до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів загальної середньої школи за професійно-діяльнісним критерієм.

(після експерименту) (%)

Рівні	Кількість студентів	
	КГ	ЕГ
Групи		
Початковий	14	6
Репродуктивний	31	23
Продуктивний	41	45
Творчий	23	26

Отримані результати свідчать, що за мотиваційно-ціннісним критерієм творчий рівень готовності майбутніх соціальних педагогів до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів загальної середньої школи зріс у студентів КГ на 1,98 %, у ЕГ – на 12,83 %. ; продуктивний рівень студентів КГ підвищився на 7,23%, а рівень студентів ЕГ підвищився на 11,54%; у студентів КГ репродуктивний рівень знизився на 5,93%, а в ЕГ – на 13,47%; на початковому рівні рівень учнів КГ знизився на 3,28%, а в ЕГ – на 10,90%.

За когнітивним критерієм рівень творчої підготовленості соціальних педагогів щодо організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів загальної середньої школи зріс у КГ на 2,64 %, в ЕГ – на 13,46 %; продуктивний рівень студентів КГ підвищився на 7,23%, а рівень студентів ЕГ підвищився на 11,54%; у студентів КГ репродуктивний рівень знизився на 5,92%, а в ЕГ – на 16,67%; на початковому рівні рівень учнів КГ знизився на 3,95%, а в ЕГ – на 8,33%.

За професійно-діяльнісними критерієм творчий рівень майбутньої

готовності соціальних педагогів до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів загальної середньої школи зріс у КГ на 3,29 %, у ЕГ – на 14,10 %; продуктивний рівень студентів КГ підвищився на 3,29%, а рівень студентів ЕГ підвищився на 7,69%; у студентів КГ репродуктивний рівень знизився на 3,95%, а в ЕГ – на 12,18%; на початковому рівні рівень учнів КГ знизився на 2,63%, а в ЕГ – на 9,61%

Порівняння результатів педагогічного експерименту щодо підготовленості студентів контрольної та експериментальної груп показує позитивні зміни за кожним із критеріїв. Дослідження, проведене на основі мотиваційно-ціннісного критерію, свідчить про суттєві зміни, які відбулися у ставленні соціальних педагогів експериментальних груп у майбутньому до професійної діяльності, інтересі до професії, до роботи в колективі, зросла потреба у спілкуванні з дітьми. Завдяки цьому підготовка до роботи в літніх оздоровчих таборах набула особистісного змісту для кожного студента експериментальних груп. Найбільші труднощі виникали у тих студентів, які не виявили у собі певних захоплень. Вони зрозуміли, що їм буде набагато складніше зацікавити дітей у школі, тому потрібно докладати більше зусиль для роботи над собою.

Підсумовуючи викладене, ми дійшли висновку про ефективність запропонованих нами педагогічних умов формування готовності студентів до організації культурно-дозвілєвої діяльності, що підтверджено отриманими експериментальними даними. Отже, наведений якісний та кількісний аналіз отриманих результатів засвідчив позитивну динаміку рівнів сформованості готовності до організації культурно-дозвілєвої діяльності студентів щодо визначеної системи критеріїв та їх показників.

Висновки до третього розділу

У третьому розділі викладено зміст і методику організації педагогічного експерименту, узагальнено емпіричні дані, проведено кількісний і якісний аналіз отриманих результатів. Результати констатуючого етапу педагогічного експерименту засвідчили перевищення

базового та репродуктивного рівнів готовності майбутніх соціальних педагогів до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів загальної середньої школи (КГ – 16,44 % та 34,87 % відповідно; ЕГ - 16,02% і 35,27%). Рівень продуктивної готовності діагностовано у 36,18% студентів КГ та 37,18% студентів ЕГ. Високий рівень підготовленості притаманний найменшій кількості студентів (12,51% в КГ та 11,54% в ЕГ). Така ситуація спонукала до пошуку, обґрунтування та реалізації найбільш ефективних педагогічних умов майбутньої підготовки соціальних педагогів щодо організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів загальної середньої школи та стала основою для планування формульовального етапу педагогічного експерименту. На етапі формування проведено експериментальну перевірку ефективності педагогічних умов підготовки соціальних педагогів щодо організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів загальної середньої школи. На етапі реалізації педагогічних умов головним завданням було виявлення їх ефективності за обґрунтованими критеріями, показниками та рівнями готовності. На даному етапі розроблено та апробовано інформаційно-методичне забезпечення, зокрема онлайн-курс «Організація культурного дозвілля», тематичні майстер-класи, вебінар «Організація культурно-дозвілєвої діяльності», веб-квести «Організація тематичних свят», «3D-тур музеями світу».

Результати дослідно-експериментальної роботи показали, що за визначеними рівнями підготовленості майбутніх соціальних педагогів до організації культурно-дозвілєвої діяльності студентів відбулося зростання на 13,46% творчого рівня, тоді як у КГ зріс лише на 2,62 %. Кількість студентів із продуктивним рівнем готовності до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів в ЕГ зросла на 10,26% , у КГ – на 5,92%. На 14,11% зменшилась кількість студентів з репродуктивним рівнем готовності до організації культурно-дозвілєвої діяльності студентів, у КГ – на 5,26%. Значно змінилися показники базового рівня: в ЕГ кількість студентів з базовим рівнем готовності зменшилася на 9,61%, у КГ – лише на 3,28%.

Організація культурно-дозвілєвої діяльності в умовах нової соціально-економічної та культурної політики покликана створити сприятливі умови для морально-психологічного, інтелектуального, художньо-естетичного життя учнів ЗСО. Робота спрямована на дослідження проблеми змісту підготовки соціальних педагогів до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів ЗСО. У магістерській роботі обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність педагогічних умов щодо підготовки майбутніх соціальних педагогів щодо організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів ЗСО (розвиток мотиваційно-творчого ставлення до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів загальноосвітніх шкіл; коригування змісту професійно-педагогічної підготовки студентів на основі максимального вивчення аспектів культурно-дозвілєвої діяльності; участь студентів в онлайн-заходах культурно-дозвілєвої діяльності). Уточнено компоненти готовності майбутніх соціальних педагогів до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів ЗСО (мотиваційний, пізнавальний, діяльнісний), критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, професійно-діяльнісний), показники готовності майбутніх соціальних педагогів до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів загальноосвітньої школи.

Дані, які підтверджують результати дослідження. Результати дослідно-експериментальної роботи показали, що за визначеними рівнями підготовленості майбутніх соціальних педагогів до організації культурно-дозвілєвої діяльності студентів відбулося зростання на 13,46% (з 11,54% кількість студентів ЕГ які досягли творчого рівня) . до 25,00 %), тоді як у КГ зріс лише на 2,62 % (з 12,51 до 15,13 %). Зросла кількість студентів з продуктивним рівнем готовності до організації культурно-дозвілєвої діяльності студентів на 10,26% (з 37,18% до 47,44%), в КГ – на 5,92% (з 36,18% до 42,10%) в ЕГ. На 14,11% (з 35,26% до 21,15%) зменшилась кількість студентів з репродуктивним рівнем готовності до організації культурно-дозвілєвої діяльності студентів, у КГ – на 5,26% (з 34,87% до

29,61%). . Значно змінилися показники базового рівня: в ЕГ кількість учнів з базовим рівнем готовності зменшилася на 9,61% (з 16,02% до 6,41%), у КГ – лише на 3,28% (з 16,44% до 13,16).

З метою перевірки достовірності висновків дослідження та гіпотез, отриманих на формувальному етапі педагогічного експерименту, для з'ясування факту проведено статистичний аналіз із застосуванням методів статистичної обробки (непараметричний критерій Пірсона χ^2). що різниця показників в ЕГ та КГ є суттєвою, тобто є наслідком реалізації моделі розвитку формування готовності до організації культурно-дозвілєвої діяльності студентів, а не під впливом випадкових факторів. Отже, нульова гіпотеза H_0 : експериментальна та контрольна вибірки однорідні за рівнем готовності до організації культурно-дозвілєвої діяльності студентів за критерієм дослідження χ^2 ; альтернативна гіпотеза H_1 : існує різниця між експериментальною та контрольною вибірками за рівнем готовності студентів до організації культурно-дозвілєвої діяльності за критерієм дослідження χ^2 .

Результати досліджень, що доповнюють та розширюють існуючі наукові розробки.

Наукові праці вчених присвячені особливостям професійної підготовки соціальних педагогів у майбутньому (О. Безпалько, В. Бочарова, С. Калаур, Л. Коваль, С. Когут, Л. Міщик, Л. Нікітіна, В. Приходько, І. Трубавівна, Н. Сайко та ін.); формування професійної кваліфікації соціального педагога (С. Архіпова, І. Зверєва, І. Зимня, М. Євтух, Л. Коваль, І. Козубовська та ін.); теоретичні основи, методика і технологія організації дозвілля (Н. Бабенко, В. Воловик, О. Дубасенюк, І. Петрова, В. Постовий, Н. Яременко та ін.); визначення структури та функцій дозвілєвої діяльності (В. Бойчелюк, В. Петрушева, В. Піменова та ін.); питання організації роботи у сфері дозвілля (Е. Акнаєв, О. Гончарук, Ю. Кабанський, М. Бушканець, Г. Волощенко, Н. Гузій, Т. Ковальчук, Т. Мельничук, Д. Пащенко та ін.) та ін.

Нові дані, що виявлені в процесі дослідження.

Отримані результати свідчать, що за мотиваційно-ціннісним критерієм творчий рівень готовності соціальних педагогів у майбутньому до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів загальної середньої школи підвищився на 1,98 % у учнів КГ, на 12,83 % у ЕГ. студентів. ; продуктивний рівень студентів КГ підвищився на 7,23%, а рівень студентів ЕГ підвищився на 11,54%; у студентів КГ рівень відтворення знизився на 5,93 %, а в ЕГ – на 13,47 %; на початковій ланці рівень учнів КГ знизився на 3,28%, а в ЕГ – на 10,90%.

За когнітивним критерієм у КГ рівень творчої готовності соціальних педагогів до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів загальної середньої школи зріс на 2,64 %, в ЕГ – на 13,46 %; продуктивний рівень студентів КГ підвищився на 7,23%, а рівень студентів ЕГ підвищився на 11,54%; у студентів КГ рівень відтворення знизився на 5,92 %, а в ЕГ – на 16,67 %; на початковій ланці рівень учнів КГ знизився на 3,95%, а в ЕГ – на 8,33%.

За критеріями професійної діяльності творчий рівень готовності майбутніх соціальних педагогів до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів загальної середньої школи підвищився на 3,29 % у КГ, на 14,10 % в ЕГ; продуктивний рівень студентів КГ підвищився на 3,29%, а рівень студентів ЕГ підвищився на 7,69%; у студентів КГ рівень відтворення знизився на 3,95 %, а в ЕГ – на 12,18 %; на початковому рівні рівень учнів КГ знизився на 2,63%, а в ЕГ – на 9,61%

Порівняння результатів педагогічного експерименту щодо підготовленості студентів контрольної та експериментальної груп показує позитивні зміни за кожним із критеріїв. Дослідження, проведене на основі мотиваційно-ціннісних критеріїв, свідчить про суттєві зміни, які відбулися у ставленні соціальних педагогів експериментальних груп у майбутньому до професійної діяльності, інтересу до професії, роботи в колективі, наявності

потреби для спілкування з дітьми. Завдяки цьому підготовка до роботи в літніх оздоровчих таборах набула особистісного змісту для кожного учня експериментальних груп. Найбільші труднощі виникали у тих студентів, які не досягли в собі певної переваги. Вони зрозуміли, що їм буде набагато складніше зацікавити дітей у школі, тому потрібно докладати більше зусиль для роботи над собою.

Підсумовуючи сказане, ми дійшли висновку про ефективність запропонованих нами педагогічних умов формування готовності студентів до організації культурно-дозвілдової діяльності, що підтверджується отриманими експериментальними даними. Отже, якісний та кількісний аналіз отриманих результатів засвідчив позитивну динаміку рівнів сформованості готовності до організації культурно-дозвілдової діяльності студентів щодо визначеної системи критеріїв та їх показників.

ВИСНОВКИ

На основі узагальнення результатів дослідження проблеми змісту підготовки соціальних педагогів щодо організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів закладів середньої освіти зроблено відповідні висновки.

1. На основі теоретичного аналізу наукової уточнено основи та структуру підготовки майбутніх соціальних педагогів щодо організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів закладів середньої освіти. Поняття «підготовка майбутнього соціального педагога до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів загальноосвітньої школи» виражається як інтегрована властивість особистості, що включає систему знань, психолого-педагогічних, методичних і спеціальних умінь і навичок, важливі професійні якості, ціннісні орієнтації та професійні мотиви, які в комплексі забезпечують успішну взаємодію зі студентами щодо організації культурно-дозвілєвої діяльності, у тому числі у форматі онлайн-навчання чи спілкування.

2. У структурі підготовки соціальних педагогів до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів закладів середньої освіти виділяються мотиваційний, пізнавальний та діяльнісний компоненти, які забезпечують мотивацію та цілеспрямованість, ефективність та результативність дій для досягнення поставленої мети та здійснення професійної діяльності. Виділено такі критерії: мотиваційно-ціннісний, мотиваційно-пізнавальний, професійно-діяльнісний. Мотиваційно-ціннісний включає уміле поєднання професійних і особистісних якостей, наявність необхідних здібностей, психофізіологічних властивостей, здатність до самоконтролю, потреба в досвіді, спілкуванні з дітьми, самовизначення та самореалізація, прагнення до роботи в команді, інтерес до професії); когнітивний передбачає психолого-педагогічні, методичні, спеціальні знання; професійно-діяльнісний передбачає сформованість конструктивних, планувальних, комунікативних, організаційних,

управлінських, діагностичних здібності. Значну роль відіграють важливі професійні якості працездатність і витримка, комунікабельність, педагогічний такт, толерантність, організованість, зібраність, відповідальність. Відповідно до встановлених критеріїв визначено та охарактеризовано чотири рівні готовності майбутніх соціальних педагогів щодо організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів загальної середньої школи: початковий, репродуктивний, продуктивний і творчий. За результатами констатуючого етапу педагогічного експерименту більшість учнів перебувала на початковому та репродуктивному рівні, що зумовило впровадження педагогічних корекцій у навчальний процес, зокрема створення максимально можливих педагогічних умов.

3. На основі вивчення теоретичних положень, результатів емпіричного дослідження визначено педагогічні умови підготовки майбутніх соціальних педагогів до організації та їх апробації культурно-дозвілєвої діяльності учнів загальноосвітньої школи: розвиток мотивації студентів та творче ставлення до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів загальної середньої школи; коригування змісту професійно-педагогічної підготовки студентів на основі розгляду аспектів культурно-дозвілєвої діяльності; залучення студентів до онлайн-діяльності в культурно-дозвілєвому форматі.

4. Розроблено та впроваджено в навчальний процес інформаційно-методичне забезпечення підготовки соціальних педагогів: онлайн-курс «Організація культурного дозвілля»; розробка проведення Веб-квестів «Організація тематичного свята», «3D-тур музеями світу»

5. Результати дослідно-експериментальної перевірки дають підстави стверджувати, що реалізація зазначених педагогічних умов ефективно вплинула на підготовку майбутніх соціальних педагогів до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів загальноосвітньої школи. За результатами формувального етапу експерименту кількість студентів експериментальної групи, які досягли творчого та продуктивного рівнів,

зросла відповідно на 13,46% та 10,26% (у контрольній групі – на 2,62% та 5,92%). відповідно). Відбулася достовірна зміна показників репродуктивного та початкового рівнів готовності до культурно-оздоровчої діяльності: в експериментальній групі кількість учнів зменшилася на 14,11% і 9,61%, в контрольній групі – на 5,26% і 3,28%. Достовірність результатів експериментальної роботи підтверджено непараметричним критерієм Пірсона χ^2 .

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексюк А. М. Українська педагогіка вищої школи: Історія. Теорія : підручник / А. М. Алексюк. – К.: Либідь, 1998. – 560 с.
2. Артющкіна Л. Підготовка соціальної педагогіки в майбутньому для попередження насильства над дітьми в сім'ї // Імідж сучасного вчителя. - Немає. 2. - 2011. - С. 51-54.
3. Атестація та самоатестація загальноосвітніх навчальних закладів / М. І. Сметанський, В. М. Галузьяк, М. І. Слободянюк, В. І. Шахов. – Вінниця : «Книга-Вега», 2002. – 320 с.
4. Байдацький Н. М. Педагогічні умови моніторингу : автореф. доктор філософії пед. наук : спец. 13.00.04. «Теорія і методика професійної освіти» / Н. М. Байдацька. – Вінниця : ВДПУ, 2007. – 220 с.
5. Барахтян М. Специфіка творчої професійної діяльності соціального педагога / М. Барахтян // Директор школи. Україна. – 2006. – №. 10. – С. 62-68.
6. Бгардасевська Ю О. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до організації дозвілля старшокласників : автореф. ... кандидат пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Ю. О. Бхардасевська. – Вінниця : ВДПУ, 2007. – 210 с.
7. Бездверна-Гомерікі О. А. Педагогічні умови гуманітарного виховання підлітків у сфері культурно-дозвілдової діяльності : автореф. дисертацію отримати наук. канд.пед. наук : спец. 13.00.05 «Соціальна педагогіка» / О. А. Бездверна-Гомерікі. – К., 1997. – 28 с.
8. Безпалько О. В. Готовність студентів педагогічного університету до проектування організаційних форм навчальної діяльності : автореф. дисертацію отримати наук. канд.пед. наук : спец. 13.00.01 «Теорія та історія педагогіки» / О. В. Безпалько. – К., 1998. – 17 с.
9. Безперервна педагогічна практика студентів як основна форма їх

- професійної практики. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-методичної конференції. Вінниця, 14-16 грудня 1999 р. – Вінниця: «УНІВЕРСУМ-Вінниця», 1999. – 290 с.
10. І. Д. Бех Виховання особистості / І. Д. Бех. -К. : Либідь, 2003. – 277 с.
11. Біда О. А. Педагогічна практика : посібник для студентів : указ. 7.01.01.02. / О. А. Біда, Л. М. Роєнко, О. А. Комар. - К.: Наук.світ, 2004. – 68 с.
12. О. І. Біла Організація дозвілля в навчальних закладах А. С. Макаренка і сучасні проблеми вільного часу студентів / О. І. Біла // Імідж сучасного вчителя. – 2000. – Ні. 6. – С. 51-52.
13. Бідюк Н. М. Порівняльно-педагогічні дослідження в контексті розвитку інтеграційних процесів в освіті / зб. Наука і метод / Університет на шляху перетворень Болоньї: під заг.ред. М. Є. Скиби, С. Г. Костогриза. – Хмельницький: ХНУ, 2012. – С. 73-76.
14. Бойчев І. І. Підготовка соціальної педагогіки в майбутньому до організації культурно-дозвілєвої діяльності студентів : автореф. дисертацію отримати наук. канд.пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / І. І. Бойчев. – О., 2005. – 21 с.
15. Бондарєв Л. Я. Формування соціально-педагогічної особистості в умовах вищої освіти : автореф. дисертацію отримати наук. ступінь доктора пед. наук : спец. 13.00.01 «Теорія та історія педагогіки» / Л.Я. Бондарєв. – К., 1997. – 46 с.
16. Бочелюк В. Й. Дозвілєзнавство : навч. посібник / В. Й. Бочелюк, В. В. Бочелюк. – К.: Центр учбової літератури, 2006. – 208 с.
17. Бочелюк В.Й. Педагогічна психологія : навч. посібник / В. Й. Бочелюк, В. В. Зарицька. – К.: Центр учбової літератури, 2006. – 248 с.
18. Бреус С. М. Формування педагогічної майстерності соціальної педагогіки в майбутньому в процесі педагогічної підготовки : автореф. дисертацію отримати наук. канд.пед. наук : спец. 13.00.01 «Теорія та історія педагогіки» / С. М. Бреус. – Х., 1995. – 22 с.

19. Бричок Б. Професійне становлення вчителя в майбутньому / Б. Бричок // *Bunscoil*. – 2000. – Ні. 11. – С. 17.
20. Вища освіта України і Болонський процес: Навчальний посібник / За ред. В. Г. Кременя. Авторський склад: М. Ф. Степко, Ю. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук, В. В. Грубінко, І. І. Бабан. – К.: Освіта, 2004. – 384 с.
21. Педагогічні основи вищої освіти Вітвицька С.С.: навчальний посібник за модульно-рейтинговою системою магістра / С.С. Вітвицька. – К.: Центр учбової літератури, 2006. – 384 с.
22. Гарбузенко В. Технологія організації туристсько-краєзнавчої діяльності в позашкільному закладі / В. Гарбузенко // *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*: науково-теоретичний збірник. – К.: Кіт, 2004. – С. 35-39.
23. Гончарук О.В. Дослідження стану готовності вчителя початкових класів у майбутньому до організації дозвілля молодших школярів. Педагогічні науки: збірник наукових праць. Херсон, 2017. Випуск LXXIX. С. 126–131.
24. Гончарук О.В. Потенціал навчальних дисциплін для професійної підготовки вчителя початкових класів у майбутньому до організації дозвілля школярів. Волинський педагогічний часопис: науково-педагогічний журнал. Луцьк, 2017. №. 4 (7). С. 62–66.
25. Гончарук О. В. Функціональне призначення дозвіллевої діяльності молодших школярів. Волинський педагогічний часопис: науково-педагогічний журнал. Луцьк, 2018. №. 4 (11). С. 178–183.
26. Гуцан Л. Гра – як робочий метод професійної профорієнтації / Л. Гуцан // *Bunscoil*. – 2005. – №. 9. - С.51-53.
27. Двадцять один день із життя вчителя загону : метод. посібник / Г. Ф. Чернишова, І. О. Гуппал. – Суми, 2003. – 192 с.
28. Державна програма відпочинку та оздоровлення дітей на період до 2008 року // *Позакласний час*. – 2004. – №. 9-10. – С. 3-90.

29. Димитров М.Ф. Табір починається з учителя: навчально-методичний посібник / М.Ф. Димитров, Л.Б. Копилова. – Миколаїв : «Атол», 2005. – 86 с.
30. Дитячий табір як заклад: про організацію роботи табору відпочинку // Зав. - 2006. - Квітень (№11). – С. 7-14.
31. Дубаснюк О. А. Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики : монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 564 с.
32. Дяченко М. І. Психологічні проблеми готовності до дії / М. І. Дяченко, Л. А. Кандибович. - Мінськ: БДУ, 1976. - 173 с.
33. Дяченко М. І. Психологія вищої освіти / М. І. Дяченко, Л. А. Кандибович. – Мінськ: Університетське, 1993. – 368 с.
34. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Автор-упорядник Н. П. Наволокова. – Х.: Вид. Гурт «Основа», 2009. – 176 с.
35. Закон України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: zakon.rada.gov.ua/go/2145-19
36. Занюк С.С. Психологія мотивації / С. С. Занюк. – К.: «Либідь», 2002. – 304 с.
37. Іванченко Г.В. Тенденції розвитку дистанційної освіти в Україні / Г.В. Іванченко// Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія: тематика міжвузівського семінару. - 2017. - С. 85-88.
38. Ільїна О. В. Організаційно-педагогічна діяльність у літньому оздоровчому таборі / О. В. Ільїна // Вісник Житомирського державного університету імені І. Франка. - 2005. - №. 24. – С. 63-66.
39. Каплінський В.В. 100 складних ситуацій на уроках і поза уроками: шукаємо рішення: Навч. посібник для майбутнього вчителя 3 вид. / В.В. Каплінський. – Вінниця, 2006. – 79 с.
40. Кара С. Керівництво організацією педагогічної практики – важлива умова формування професійної компетентності студентів / С. Кара // Рідна школа. - 2006. - №. 6. – С. 11-13.

41. Кичук Н. В. Формування творчої особистості соціальної педагогіки : монографія / Н. В. Кичук. – К.: Ардскоіл, 1994. – 156 с.
42. Кіт Г. Г. Педагогічна практика в системі післядипломної підготовки соціальних педагогів початкових класів : навч.-метод. посібник для студентів пед. закладів освіти (спеціальність: початкова освіта) / Г. Г. Кіт. – Вінниця, 2007. – 222 с.
43. Клімчук В. О. Мотивація вчителя та учня: чи є зв'язок? / В. О. Клімчук, Н. В. Грищук // Обдарована дитина. – 2006. - Ні. 1. – С.23-26.
44. Референт позашкільного навчального закладу : довідково-методичне видання / За ред. З. М. Рудакова, Л. М. Павлова. – Харків : Торсінг плюс, 2006. – 608 с.
45. Кобрій О. М. Методика позакласної роботи : навчальний посібник для студентів педагогічних закладів / О. М. Кобрій, М. М. Чепіль. – Дрогобич: Відродження, 1999. – 150 с.
46. Комарова І. І. Педагогічна практика студентів старших курсів: методичні рекомендації / І. І. Комарова. – Вінниця, 2001. – 58 с.
47. Концепція виховання дітей та молоді в національній системі освіти / Затверджено колегією МО України 28 лютого 1996 р. (№ 2/4-8) – 58 с.
48. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні (затверджено Секретарем МОН України Кременем В.Г. 20.12.2000 р.)
49. Кривильова О. Готуємо майбутніх соціальних педагогів до самостійної творчої діяльності / О. Кривильова // Рідна школа. – 2006. – №. 6. – С.16-17.
50. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної освіти / М-во освіти і науки України; Педагогічний інститут НАН України. – К.: Перше вересня; Шкільний світ; Харків: Фоліо, 2000. – 126 с.
51. Кузнецов А. М. Дитячий оздоровчий табір: психологічний аспект

- діяльності : навч. посібник / А. М. Кузнєцов. – Кіровоград, 2004. – 128 с.
52. Кулікова Л. В. Моніторинг якості освіти, самоосвітньої діяльності учнів та соціальна педагогіка / Л. В. Кулікова // Управління школою. – 2005. – №. 16-18 (100-102) червня. – С. 43-48.
53. Кухаренко В.М. Сучасне дистанційне навчання. Тези доповідей 7-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції «Інформаційні технології в освіті, науці і техніці» (ІТОНТ-2010), Черкаси, 4-5 травня 2010 р. – Черкаси, ЧДТУ, 2010. – том 2 – с. . 17
54. Ларіонова Н. Б. Міжпредметна програма навчальної практики для студентів спеціальностей «Соціальна педагогіка» та «Соціальна робота» / Н. Б. Ларіонова. – Луганськ: Альма-матер, 2005. – 28 с.
55. Лисенко Л. В. Організація позааудиторної роботи в групі студентів / Л. В. Лисенко // Напрями наукових досліджень кафедри педагогіки: Педагогіка і психологія: зб.наук.пр. – Харків, 1997. – Вип.4. – С. 126-129.
56. Літня педагогічна фізкультура в оздоровчих таборах : метод. посібник / Про Н. В. Казакової. – Хмельницький: ХГПА, 2010. – 96 с.
57. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посібник для студентів педагогічних навчальних закладів / В. І. Лозова, Г. В. Троцько. – Харків, 1997. – 338 с.
- 58.138. Лукіна Т. Створення та впровадження системи моніторингу якості освіти / Т. Лукіна // Управління освітою. - 2005. - Лютий (№4). – (Додаток №1). – С. 1-15.
59. Лутошкін А.Н. Як поводитися: старшокласникам про основи організаторської роботи / А.Н. Лутошкін: Вид. Б. З. Вульфова. - 3-те вид. перероб., доп./ М.: Просвещение, 1986. – 206 с.
60. Мазоха Д. С. На шляху до вчительської професії (Вступ до спеціальності) : навч. / Д. С. Мазоха. – К.: Центр учбової літератури, 2005. – 168 с.

61. Максименко С. Д. Фахівця треба формувати / С. Д. Максименко, О. М. Пеліх // Рідна школа. - 1994. - №. 3. - С.68-72.
62. Маслов В. І. Теоретичні основи педагогічного менеджменту : навч. посібник / В. І. Маслов, В. П. Драгун, В. В. Шаркунова. – К.: УПКККО, 1996. – 88 с.
63. Матвієнко О. В. Практикум з курсу «Теорія виховання» / О. В. Матвієнко. – К.: Стилос, 2001. – 256 с.
64. Методика роботи в літньому оздоровчому таборі : навч. посібник / Є. І. Коваленко, А. І. Конончук, І. М. Пінчук, В. М. Соловій. – К.: ІЗМН, 1997. – 280 с.
65. Міщенко О. В. Організація та проведення оздоровчої роботи в літніх таборах відпочинку : навч.-метод. посібник для вивчення курсу фізичного виховання різних груп населення. Для студентів педагогічних навчальних закладів / О. В. Міщенко, Н. А. Кулик, Т. Є. Криводуд. – Суми: Сумське ДПУ імені А.С. Макаренка, 2003. – 60 с.
66. Міщик Л.І. Соціальна педагогіка: Навчальний посібник. — К.: ІЗМН, 1997. — 140 с.
67. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навч. посібник 5-е вид., доп. і між. / Н. Є. Мойсеюк. – К., 2009. – 656 с.
68. Моляко В. О. Психологічна готовність до творчої праці / В. О. Моляко. – К. : Знання УРСР, 1989. – 215 с.
69. Мотивація директора школи без мотивації // . – 2002. - Ні. 3. – С.9-10.
70. Навчальні програми: шкільна педагогіка, історія педагогіки, методика виховної роботи, основи педагогічної майстерності, педагогічна практика / М. І. Сметанський, В. І. Шахов, В. М. Галузяк та ін. – Вінниця : «Континент-Прим», 2004. – 116 с.
71. Наскрізна програма педагогічної практики для студентів / Укладачі: М. Астаф'єва, Є. І. Коваленко, М. В. Папуча та ін. – Ніжин : НДПУ, 1999. – 10 с.
72. Науменко Р. А. Навчальний заклад поза школою – освітня система /

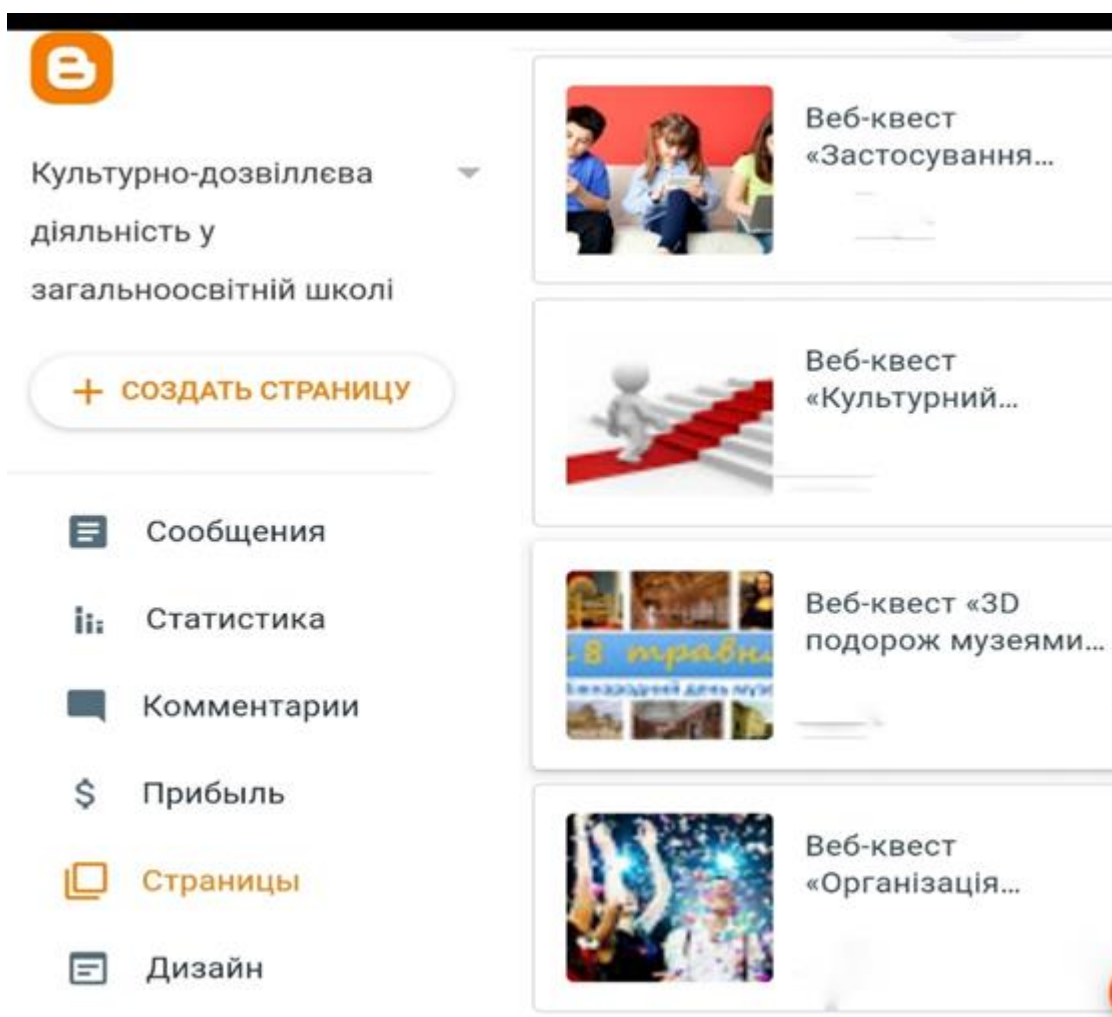
- Р. А. Науменко, Л. І. Ковбасенко, О. С. Снісаренко. – К.: Інформаційні системи, 2009. – 32 с.
73. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи : монографія / За ред. І. А. Зязюна. – К.: Видавництво «Віпол», 2000. – 636 с.
74. Нечаєв Н.Н. Психолого-педагогічні основи становлення професійної діяльності / Н.Н. Нечаєв. - М.: ВУЗ, 1988. - 166 с.
75. Нечепоренко Л. С. Особистісна культура соціального педагога: педагогічний аспект / Л. Нечепоренко // Сучасні технології навчання. – Харків : ХДУ, 1993. – С. 88-96.
76. Пометун О. Інтерактивна технологія навчання як інноваційний педагогічний феномен / О. Пометун // Scoil dúchais. - 2007. - No. 5. – С. 46-49.
77. Пригодій М.А. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів технологій до профільного навчання студентів / М.А. Пригода // Вища освіта України No. 3 (Додаток 1) - 2011 - Тематичний випуск «Педагогіка вищої освіти: методологія, теорія, технології». - Т.1. – С. 388-395
78. Холковська І. Л. Організація дозвілля дітей у літньому таборі / І. Л. Холковська. – Вінниця: Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, 2008. – 256 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Перелік веб-квестів на авторському інформаційному ресурсі «Культурно-дозвіллева діяльність у загальноосвітньому навчальному закладі», використаних у роботі з експериментальною групою:

- 1) «Тематична організація свята»;
- 2) «3D тур по музеях світу»;
- 3) «Культурний розвиток особистості соціальної педагогіки в майбутньому»;
- 4) «Застосування сучасних гаджетів в організації культурно-дозвіллевої діяльності студентів».

Додаток Б
План-сітка організації культурно-дозвілєвої роботи
педагога-організатора на н.р
ЖОВТЕНЬ

03.10.20_р.	Засідання міністрів шкільного самоврядування --проведення класних зборів; -підготовка до виборів складу міністрів школи Допомога класним керівникам в організації класного самоврядування Міжнародний день музики. Міжнародний день громадян похилого віку. День ветерана.
03.10.20_р.	Всесвітній день посмішки.
04.10.20_р.	Трудова акція «Допоможи пернатим друзям»
05.10.20_р.	Закріплення за класами шкільної території, постійне прибирання її учнями школи.
06.10.20_р.	Бесіда з учнями «Бережливе ставлення до шкільного майна».
13.10.20_р.	Свято українського козацтва. Красзнавча довідка свята Покрови. День захисника України. Підготувати матеріали на шкільний веб-сайт.
21.10.20_р.	Анкетування «Що нам заважає вчитися?» Міжнародний день шкільних бібліотек.
24.10.20_р.	Міжнародний день Об'єднаних Націй
30.10.20_р.	Акція «Вчитель не повинен бути самотнім».
ЛИСТОПАД	
07.11.20_р.	Бесіди з учнями «Чистота –запорука здоров'я»
07.11. – 11.11. __р	Конкурс на кращий малюнок на тему: «Безпека дорожнього руху»

08.11.20__р.	Операція озеленення класів «Створи собі красу і затишок».
13.11.20__р.	Всесвітній день доброти.
16.11.20__р.	Міжнародний день толерантності.
18.11.20__р.	День працівників сільського господарства. Бесіда «Про шкідливість куріння»
20.11.20__р.	Всесвітній день дитини.
21.11.20__р.	День Гідності та Свободи
22.11-27.11.20__р.	День пам'яті жертв голодомору та політичних репресій. Акція «Запали свічку».
ГРУДЕНЬ	
01.12-06.12.20__р.	Всесвітній день боротьби зі СНІДом. Конкурс плакатів «Не дай СНІДу шанс»; Інформаційна лінійка «Зупинемо СНІД, поки він не зупинив нас»;
02.12.20__р.	Міжнародний день інвалідів та людей з обмеженими можливостями. Розважальна програма «Добро починається з тебе». Робота над сценарієм, підбір необхідного інвентаря.
05.12.20__р.	Всесвітній день волонтерів Акція «Допоможи людині похилого віку!».
05.12-09.12.20__р.	Міжнародний день права. --конкурс-виставка плакатів «Я маю право на...»; --Година правового виховання «Права та обов'язки підлітків».
06.12.20__р.	Обговорити варіанти проведення Дня Збройних Сил України з вчителем фізкультури та дирекцією. День Збройних сил України. Робота над сценарієм.

Підготувати матеріали на шкільний веб-сайт.

- 07.12.20__р. День місцевого самоврядування
- 09.11.20__р. Андріївські вечорниці.
13.12.20__р. Засідання активу учнівського самоврядування:
--підведення підсумків роботи за I семестр;
--план роботи на II семестр;
--проведення загальношкільних учнівських зборів. Допомога зимуючим птахам – екологічна операція «Встанови годівничку».
- 14.12.20__р. День вшанування учасників ліквідації на Чорнобильській АЕС.
- 19.12.20__р. День Святого Миколая «В чарівній торбинці Миколай несе гостинці». Робота над сценарієм, підготовка костюмів, проведення репетицій.

Підготувати матеріали на шкільний веб-сайт.

- 29.12.20__р. Проведення новорічного свята «Новорічні зустрічі»: Конкурс новорічних газет «З Новим роком, любі друзі!». Святкові вітання школи «Щедрий вечір, добрий вечір, добрим людям на здоров'я». Робота над сценарієм, підготовка костюмів, проведення репетицій.

СІЧЕНЬ

- 23.01.20__р. Засідання активу учнівського самоврядування:
--затвердження плану роботи на II семестр;
--загальношкільні учнівські збори.
Урок здоров'я «Правда про куріння». Оформити протокол засідання.
- 22.01.20__р. День Соборності України.
23.01.20__р. Міжнародний день обіймів.
27.01.20__р. Міжнародний день пам'яті жертв Голокосту.
28.01.20__р. Урок–презентація

30.01.20__р.	«Всі професії потрібні, всі професії важливі». День пам'яті героїв Крут (1918). Загальношкільна лінійка «Червоний сніг січня».
ЛЮТИЙ	
14.02.20__р.	День Святого Валентина. Розважальна програма «Цей прекрасний дар кохання».
15.02.20__р.	День вшанування учасників бойових дій на території інших держав.
20.02.20__р.	Всесвітній день соціальної справедливості. День вшанування героїв Небесної Сотні.
БЕРЕЗЕНЬ	
01.03.20__р.	=Міжнародний день боротьби з наркоманією та наркобізнесом.
03.03.20__р.	Всесвітній день письменника.
01.03-07.03.20__р.	Проведення дня самоврядування.
13.03.20__р.	День народження Тараса Григоровича Шевченка (1814–1861), геніального українського поета і художника, просвітителя. Шевченківські дні «Невмируща слава Кобзаря».
13.03-17.03.20__р.	Всесвітній день боротьби з туберкульозом. Випуск плакатів «Скажемо курінню—НІ!».
КВІТЕНЬ	
01.04.20__р.	Всесвітній день сміху.
02.04.20__р.	Міжнародний день дитячої книги.
06.04.20__р.	Всесвітній день мультфільмів.
07.04.20__р.	Всесвітній День здоров'я. --загальношкільна лінійка; --спортивні розваги для учнів 5-9 класів;

--ритмічні вправи на подвір'ї для учнів 1-9 класів та працівників школи. Робота над:
 --сценарієм лінійки;
 --підбором спортивних розваг для учнів 5-9 класів;
 --музичного супроводу та танцювальних елементів.

11.04.20__р. Міжнародний день визволення в'язнів фашистських концтаборів

12.04.20__р. Всесвітній день авіації та космонавтики.

14.04.20__р. Народні традиції та обряди «Магія Великодня».

ТРАВЕНЬ

03.05.20__р. День Сонця.

08.05.20__р. Обговорити з дирекцією заходу по даній темі.
 День пам'яті та примирення.

10.05.20__р. Засідання активу учнівського самоврядування:
 --підведення підсумків роботи за рік;
 --проведення загальношкільних учнівських зборів.

Година здоров'я «Твоє майбутнє в твоїх руках».
 До 14.05.20__р. День матері.
 Конкурс листівок, стіннівок «Мамо...
 Матінко... Матусю...»
 Свято «Прощавай Букварику».
 підготувати матеріали на шкільний веб-сайт.